

2024

**TARKASTUSLAUTAKUNNAN
ARVIOINTIKERTOMUS**

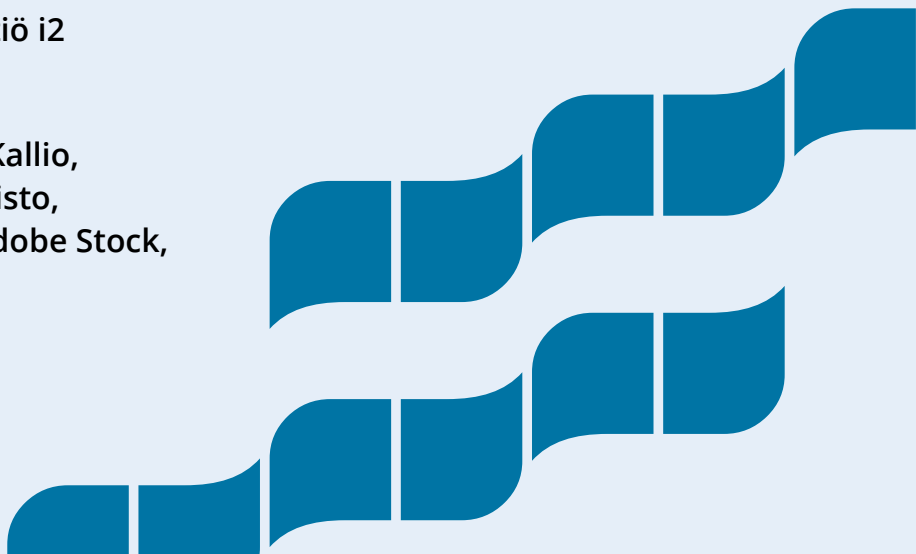
Tampereen kaupungin
tarkastuslautakunta

Tampereen kaupungin tarkastustoimi
PL 487, 33101 Tampere
Frenckellinaukio 2
Puhelin: 03 565 611

Taitto: Markkinointiosakeyhtiö i2
Kannen kuva: Laura Paronen

Kuvat: Laura Happo, Marko Kallio,
Laura Paronen, Laura Tammisto,
Laura Vanzo, Mikko Vares, Adobe Stock,
Hiedanrannan Kehitys Oy,
Tampereen Energia Oy,
Tampereen Särkänniemi Oy

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS.....	4
2. TARKASTUSLAUTAKUNTA JA SEN TEHTÄVÄT	6
3. KAUPUNGIN JA KONSERNIN TALOUS	10
4. VALTUUSTON ASETTAMIEN VUOSITAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN.....	14
5. NUORTEN MIELEN HYVINVOINNIN VAHVISTAMINEN	25
6. ILMASTOPÄÄSTÖJEN VÄHENTÄMINEN.....	32
7. TAMPEREEN ALUEEN VESISTÖJEN TILA	38
8. HULEVESITULVIIN VARAUTUMINEN.....	43
9. KAUPUNKIYMPÄRISTÖN RAKENNUUTTAMINEN JA YLLÄPITO -PALVELURYHMÄN TULOKSELLISUUS.....	47
10. HIEDANRANNAN SAAVUTETTAVUUS	57
11. TAMPEREEN ENERGIA OY:N VUOSITAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	64
12. TAMPEREEN SÄRKÄNNIEMI OY:N VUOSITAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	68
13. VUODEN 2023 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINTOJEN SEURANTA	72

PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Tämä on vuosiksi 2021–2025 valitun Tampereen tarkastuslautakunnan neljäs ja viimeinen arviointikertomus. Työskentely tarkastuslautakunnassa on jatkunut hyvässä yhteistyössä, ja suuri kiitos siitä kuuluu kaikille tarkastuslautakunnan jäsenille ja koko tarkastustoimen henkilöstölle. Tarkastuslautakunnan puheenjohtajan vaihduttua elokuussa 2024 tämä on myös istuvan puheenjohtajan aikana ensimmäinen arviointikertomus. Käsillä oleva tarkastuskertomus on niin ikään ensimmäinen syksyllä 2024 aloittaneen uuden kaupunginreviisorimme Heli Nikanderin kaudella. Haluan esittää kiitokseni Helille erinomaisesti alkaneesta työstä kaupunginreviisorina ja erityisesti kaikesta tuesta, jonka olen tarkastuslautakunnan puheenjohtajana – kesken lautakunnan toimikauden niin sanotusti liikkuvaan junaan hyppäneenä – saanut. On ollut ilo työskennellä osaavan ammattilaisen kanssa.

Kuntalain 121 §:n mukaan valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Pykälän 2 momentissa säädettyjä tarkastuslautakunnan tehtäviä ovat muun muassa arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla sekä arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella. Mainitun pykälän 4. momentissa puolestaan säädetään, että tarkastuslautakunta antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset.

Vuosittaisessa arviointikertomuksessaan tarkastuslautakunta arvioi, miten arviointikohteet ovat onnistuneet kaupungin asettamien tavoitteiden toteutuksessa. Tarkastuslautakunta tuo havainnoillaan esiin erityisesti niitä kohtia, joissa kaupungilla on parantamisen varaa suhteessa itselleen asettamiinsa tavoitteisiin. Arviointikertomus julkaistaan vuosittain keväällä, ja se käsitellään kaupunginvaltuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Kaupungin hallintosäännön 72 §:n mukaan tarkastuslautakunta antaa arviointikertomuksessa valtuustolle arvionsa valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta edellisenä vuonna.

Kaupunginvaltuuston vuodelle 2024 asettamien tavoitteiden toteutumisen osalta on ensinnä aiheellista todeta, että tarkastuslautakunnan ja kaupunginhallituksen arviointikriteerit poikkeavat toisistaan joiltain osin. Sanotun johdosta muutamissa tavoitteissa tarkastuslautakunnan arviointi ja kaupunginhallituksen raportointi poikkeavat toisistaan.

Ilmastopäästöihin liittyvien vuositavoitteiden toteuttaminen eteni hyvin sekä vuonna 2024 että aikaisempina vuosina. Ei ole kuitenkaan varmaa, toteutuuko tavoite vuoden 2030 hiilineutraalisuudesta. Myös valtuustokauden päästövähennystavoitteen toteutuminen on vielä epävarmaa. Lopulliset päästölaskennan tulokset julkaistaan vasta vuonna 2027.

Kuten arviointikertomuksessa todetaan, tarkastuslautakunta ei arvioi ilmastotavoitteen toteutumista missään yhtiössä, koska tavoite on epäselvä. Tältä osin ja muutoinkin tarkastuslautakunta kiinnittää kunnioittavasti kaupunginvaltuuston huomiota tavoitteiden asettamisen ja määrittelyn sekä mittaamisen selkeyteen, joissa on paikoitellen havaittu parantamisen varaa. Tavoitteet on määriteltävä ja sovellettavat mittaristot asetettava siinä määrin selkeästi, että tavoitteiden toteutumista voidaan objektiivisesti arvioida ja yksiselitteisesti mitata. Tarkastuslautakunnan tehtävä rajoittuu valtuuston asettamien tavoitteiden arviointiin asetettujen mittarien ja kriteerien valossa, minkä vuoksi epäselvien tavoitteiden ja arviointikriteerien selkeyttäminen tulkinnan keinoin menee tarkastuslautakunnan tehtäväkentän ulkopuolelle.

Tytäryhtiöiden asiakastytyväisyyttä, tulosta, osinkoa, hintaa ja omistaja-arvoa koskevat tavoitteet toteutuivat hyvin (82 % tavoitteista toteutui). Siten voidaan todeta, että valtuuston asettamat tavoitteet toteutuivat tytäryhtiöiden osalta jonkin verran emokaupunkia paremmin.

Kuten arviointikertomuksessa todetaan, taloustilanne on haastava ja kaupungin talous vaatii tasapainottavia toimenpiteitä. Tasapaino on riippuvainen kaupungin kyvystä hallita kasvavia palvelukustannuksia ja velkaantumista. Jatkuva talouden analysointi ja ennakoiva päätöksenteko ovat keskeisessä roolissa talouden tasapainottamisessa.

Esitän lämpimät kiitokseni valtuustolle, tarkastuslautakunnan jäsenille ja varajäsenille, tarkastustoimen henkilöstölle ja arviointikohteille hyvästä yhteistyöstä. On ollut ilo ja kunnia työskennellä lautakunnan puheenjohtajana teidän kanssanne, yhteistyössä Tampereen parhaaksi.

Petri Rajala

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

2

**TARKASTUSLAUTAKUNTA
JA SEN TEHTÄVÄT**

Tarkastuslautakunnan kokoonpano 2021–2025

Jäsen	Varajäsen
Ikka Porttikivi, puheenjohtaja, 19.8. asti	Touko Nurmi
Petri Rajala, puheenjohtaja, 20.8. alkaen	
Jouni Ovaska, varapuheenjohtaja	Seija Alatalo, 21.10. asti
	Anna-Kaarina Rantaviita-Tiainen, 22.10. alkaen
Ossi Aho	Harri Vehviläinen
Markku Lahtinen	Sointu Lanki
Susanna Lohiniemi	Anne Sällylä
Kari-Matti Hiltunen	Joni Länsipuro
Mirva Niinivaara	Raisa-Tiina Lahtinen
Tuula Harkonmaa	Miia Rajamäki
Saila Joutsio	Oke Rouhe
Santeri Kärki	Riikka Mattila
Valeri Helvamo	Mikko Leppälahti
Airi Karjalainen	Milka Hanhela, 29.1. asti
	Esko Turunen, 30.1. alkaen

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan. Toimikaudella 2021–2025 lautakunnassa on 12 jäsentä.

Tarkastuslautakunnan tehtävistä on säädetty kuntalaissa. Tarkastuslautakunta arvioi valtuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista. Lisäksi tarkastuslautakunta arvioi kaupungin toiminnan tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

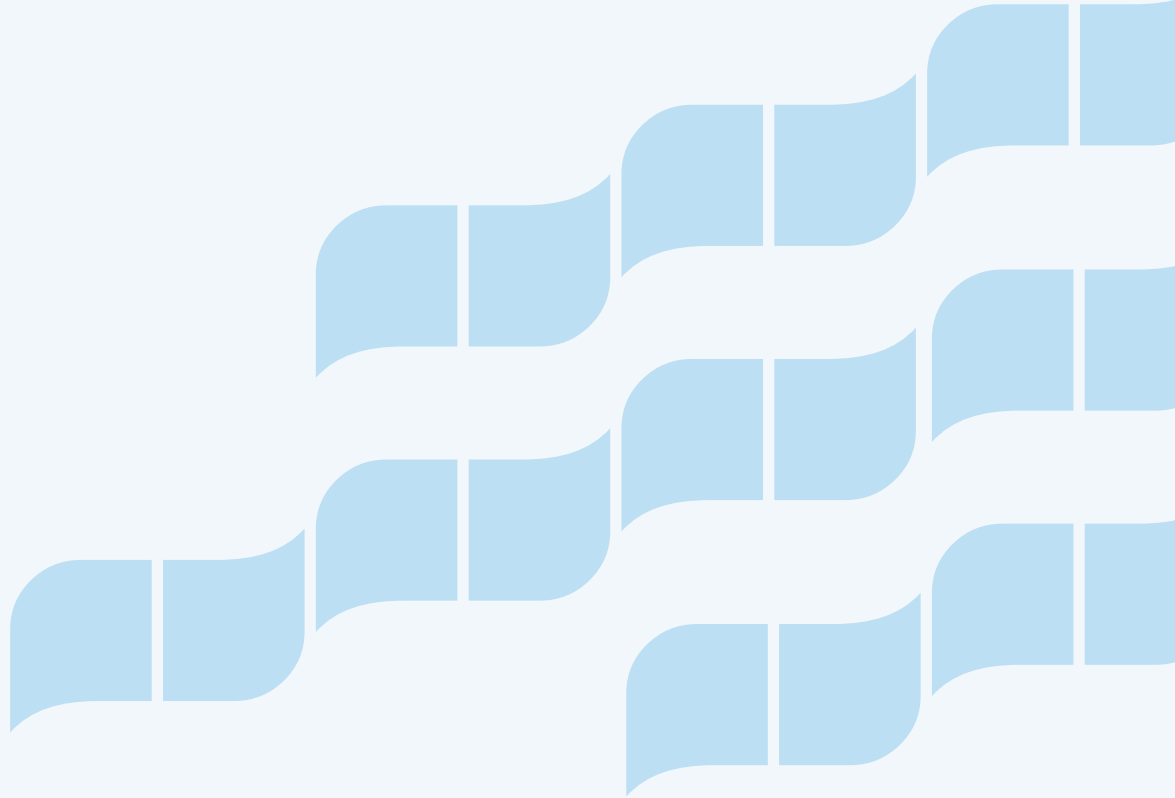
Tarkastuslautakunta hyväksyy työskentelyään varten valtuustokauden mittaisen arviointisuunnitelman ja vuosittaisen työohjelman. Arvioinnit perustuvat arviointikohteelta saatuihin tietoihin, haastatteluihin, kyselytuloksiin ja arvioitavaa toimintaa kuvaaviin asiakirjoihin. Lisäksi arvioitavasta toiminnasta vastaava johto kutsutaan tarkastuslautakunnan kokoukseen esittelemään arviointikohteena olevaa toimintaa. Arviointikertomuksen tekstit on toimitettu arviointikohteille luettaviksi ennen niiden julkaisemista. Arviointien tulokset esitetään tässä arviointikertomuksessa ja syksyllä 2024 julkaistussa arviointiraportissa.

Arviointityön lisäksi tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu mm. luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvominen ja ilmoitusten saattaminen valtuustolle tiedoksi.

Tilintarkastaja

Tarkastuslautakunta valmistelee valtuustolle tilintarkastajan valintaa ja tilinpäätöksen hyväksymistä koskevat päätösehdotukset. Tilintarkastaja raportoi tilintarkastuksen toteutumisesta tarkastuslautakunnalle.

Kaupunkikonsernin vuosien 2022–2025 tilintarkastaja on BDO Audiator Oy. Päävastuullinen tilintarkastaja on JHT, KHT Eeva Koivula. Tytäryhteisöissä yhtiökokous valitsee tilintarkastajan. Kaikkien tytäryhteisöjen tilintarkastaja on BDO Audiator Oy.

3

**KAUPUNGIN JA
KONSERNIN TALOUS**

Tampereen kaupungin talous jatkoi sopeutumista edellisten vuosien muutoksiin vuonna 2024. Tällä hetkellä monet kunnat kamppailevat taloudellisten haasteiden kanssa. Tampereen kaupunginvaltuusto on tehnyt päätöksen talouden tasapaino-ohjelman valmistelun käynnistämisestä vuoden 2026 talousarviovalmistelun yhteydessä. Käytännön toimenpiteistä päättää seuraava valtuusto, joka valitaan kunta- ja aluevaaleissa 13.4.2025.

Kaupungin tunnuslukuja

Tilikauden tulos oli 172,6 milj. euroa ylijäämäinen ja ilman satunnaisia eriä 31,7 milj. euroa alijäämäinen. Vuoden 2024 alkuperäisessä talousarviossa tilikauden tulos oli 153 milj. euroa ylijäämäinen. Tampereen Veden liiketoimintakaupan vaikutus tilikauden tulokseen oli yhteensä 204,3 milj. euroa. Yhtiöittämisellä ei ollut merkittävää vaikutusta rahavaroihin, mutta tehdyt kirjaukset näkyvät suurina erinä tulos- ja rahoituslaskelmassa ja vaikeuttavat laskelmien tulkintaa.

Toimintakate toteutui 10,5 milj. euroa muutettua talousarviota heikompana. Verotulot vähenivät edellisvuodesta 29,9 milj. euroa ja toteutuivat 7,7 milj. euroa muutettua talousarviota suurempina. Muutosta selittää vuoden 2023 verokertymä. Kunnat saivat vielä alkuvuodesta 2023 verotilityksiä verovuoden 2022 jako-osuuksilla. Valtionosuudet kasvoivat edellisvuodesta 24,8 milj. euroa ja toteutuivat 2,3 milj. euroa muutettua talousarviota parempina. Kaupungin tuloveroprosentti oli 7,6. Tuloveroprosentti laski 0,01 prosenttiyksikköä vuodesta 2023, koska se ilmoitetaan vuodesta 2024 lähtien kymmenyksen tarkkuudella.

Toimintayksiköiden talous toteutui pääsääntöisesti muutetun talousarvion mukaisena. Vuoden 2024 talousarvion sitovien tavoitteiden olennaisia ylityksiä on tapahtunut kahden palvelualueen kohdalla. Asunto- ja kiinteistölautakunnan toimintakate toteutui 16,97 miljoonaa euroa heikompana ja konsernihallinnon yhteiset erät toimintakate toteutui 19,17 miljoonaa euroa heikompana. Taustalla olivat myöhempään ajankohtaan siirtyneet taseomaisuuden myynnit.

Vuosikate oli 109 milj. euroa ja se heikkeni 79 milj. euroa vertailuvuodesta ja oli 419 euroa asukasta kohden. Vuosikate kattoi poistot 77-prosenttisesti.

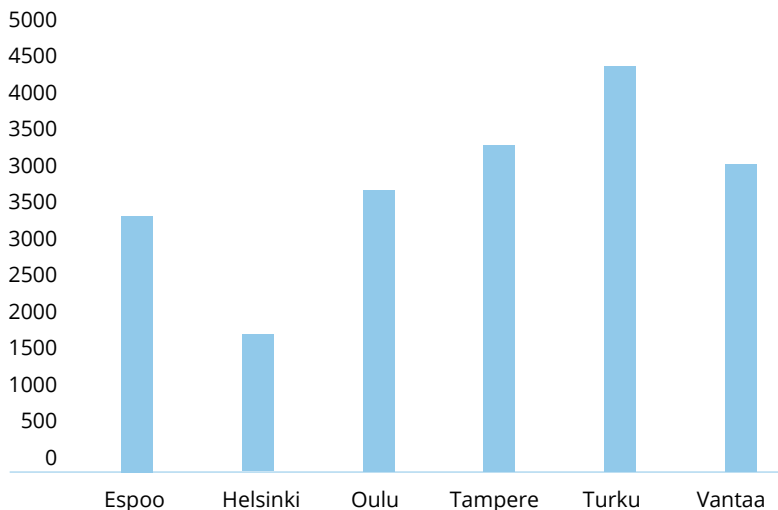
Kaikissa kuutoskaupungeissa vuosikate laski vuonna 2024. Kuutoskaupungeista vuosikate asukasta kohden tunnusluvun arvo oli Tampereella neljänneksi korkein. Vantaalla tunnusluku oli heikoin ja Helsingillä vahvin. Kuutoskaupungeissa vuosikate asukasta kohti vaihteli välillä 234 (Vantaa) –1 045 (Helsinki) euroa/asukas. Kuutoskaupunkien keskiarvo oli 571 euroa/asukas.

Kaupungin tilikauden rahavarojen muutos oli -15,8 milj. euroa. Kassavarojen riittävyys oli vuoden lopussa 17 päivää ja viime vuoden lopussa 26 päivää. Kassavarojen riittävyys mittaa, kuinka hyvin kunnan käteisvarat riittävät kattamaan lyhyen aikavälin veloitteet ja kulut. Tunnusluku on laskenut merkittävästi kolmen viime vuoden aikana.

Koko kaupungin yhteenlasketut nettoinvestoinnit olivat 310,7 milj. euroa, mikä oli 47,1 milj. euroa muutettua talousarviota alhaisempi. Suurin syy alhaiseen toteumaan oli hankkeiden toteutuminen tilikausien välillä toisin kuin oli suunniteltu. Ilman sijoitusta Tampereen Vesi osakeyhtiön nettoinvestoinnit olivat 225,7 milj. euroa.

Taseen tunnusluvusta *omavaraisuusaste* parani hieman vuonna 2024 ja oli 56 %. Vuotta aiemmin vastaava tunnusluku oli 54 %. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuusaste kertoo, kuinka riippuvainen kunta on velasta ja miten se pystyy kestämään taloudellisia haasteita. Alle 50 %:n omavaraisuusaste kertoo suuresta velkarasituksesta. Tunnusluku *suhteellinen velkaantuneisuus* oli 107 %, kun se edellisvuonna oli 97 % ja vuonna 2022 se oli 62 %.

Kaupungin *lainat asukasta kohti* olivat 3 624 euroa, vuonna 2023 ne olivat 3 347 euroa. Kuutoskaupungeista Tampereen lainat/asukas tunnusluku oli toiseksi korkein. Tunnusluku oli matalin Helsingissä 1 543 ja korkein Turussa 4 494 euroa/asukas. Vuonna 2024 tunnusluvun arvo laski vain Espoossa ja Helsingissä. Asukasmäärä on kasvanut vuonna 2024 kaikissa kuutoskaupungeissa.

- *Kuutoskaupunkien lainat 2024, euroa / asukas*

Lainat ja vastuut asukasta kohti olivat 5 113 euroa ja vuonna 2023 ne olivat 5 079 euroa. Tämä kuvaa sitä, että investointien rahoituksena käytetään Tampereella lainojen lisäksi paljon leasingrahoitusta. *Lainakanta* kasvoi 89,9 milj. euroa edellisvuodesta ja se oli 943,7 milj. euroa vuoden 2024 lopussa.

Henkilöstön määrä väheni edellisvuodesta 70 henkilöllä ja se oli vuoden lopussa 8 809 henkeä. Vakinaisen henkilöstön osuus oli 6 858.

Konsernin tunnuslukuja

Konsernin *tilikauden tulos* oli 47,9 milj. euroa milj. euroa. Se heikkeni edellisvuoteen verrattuna 16,3 milj. euroa. Kaupungin tulokseen verrattuna konsernin tulos oli heikko. Konsernin sisällä tehtiin Tampereen Vesi liikelaitoksen liiketoimintakauppa, jonka myyntivoitto ei näy konsernin tuloslaskelmassa. Suunnitelman mukaiset poistot kasvoivat 13,1 milj. euroa vertailuvuodesta. Vuosikate parani 0,4 milj. euroa edellisvuodesta, vuosikate kattoi poistoista ja arvonalentumisista 119 %.

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluku *toiminnan ja investointien rahavirta* oli -259,5 milj. euroa. Negatiivinen tunnusluku kuvaa, että menoja jouduttiin kattamaan joko kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Investoinneista rahoitettiin tulorahoituksella 53 %.

Konsernin omavaraisuusasteeksi muodostui 37 %, mikä on prosentin vähemmän kuin edellisvuonna. Omavaraisuusaste mittaa vakavaraisuutta ja kykyä selvitä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Tunnusluvun hyvä tavoitetaso kaupunkikonsernissa on 50 %. 37 %:n omavaraisuusaste tarkoittaa merkittävän suurta velkarasitusta. Tunnusluku *suhteellinen velkaantuneisuus* oli 167 %, vuonna 2023 vastaava luku oli 152 %. Vuoden käyttötulot tarvittaisiin yli 1,5-kertaisina, jotta vieras pääoma voitaisiin maksaa pois. *Konsernin lainat asukasta kohti* olivat 9 559 euroa ja *lainat ja vastuut asukasta kohti* olivat 11 994 euroa.

Tarkastuslautakunnan arviointi kaupungin ja konsernin taloudesta

Kuntatalouden lähivuosien näkymät ovat vaikeat. Talouden tasapainottaminen ja elinvoiman ylläpitäminen ovat keskeisiä tavoitteita pääosassa Suomen kuntia. Kuntien on kyettävä säästämään ja samalla investoimaan tulevaisuuteen. Vuonna 2024 Tampereen kaupungin talous jatkoi sopeutumista edellisten vuosien muutoksiin.

Tilikauden tulos oli 172,6 miljoonaa euroa. Hyvä tulos johtui Tampereen Vesi liikelaitoksen yhtiöittämisestä. Ilman liiketoimintakauppaa viime vuoden tulos olisi 31,7 miljoonaa euroa alijäämäinen. Taloustilanne on haastava ja kaupungin talous vaatii tasapainottavia toimenpiteitä. Tasapaino on riippuvainen kaupungin kyvystä hallita kasvavia palvelukustannuksia ja velkaantumista. Jatkuva talouden analysointi ja ennakoiva päätöksenteko ovat keskeisessä roolissa talouden tasapainottamisessa. Kaupunginvaltuuston tekemä päätös talouden tasapaino-ohjelman valmistelun käynnistämisestä vuoden 2026 talousarviovalmistelun yhteydessä on merkittävä.

4

**VALTUUSTON ASETTAMIEN
VUOSITAVOITTEIDEN
TOTEUTUMINEN**

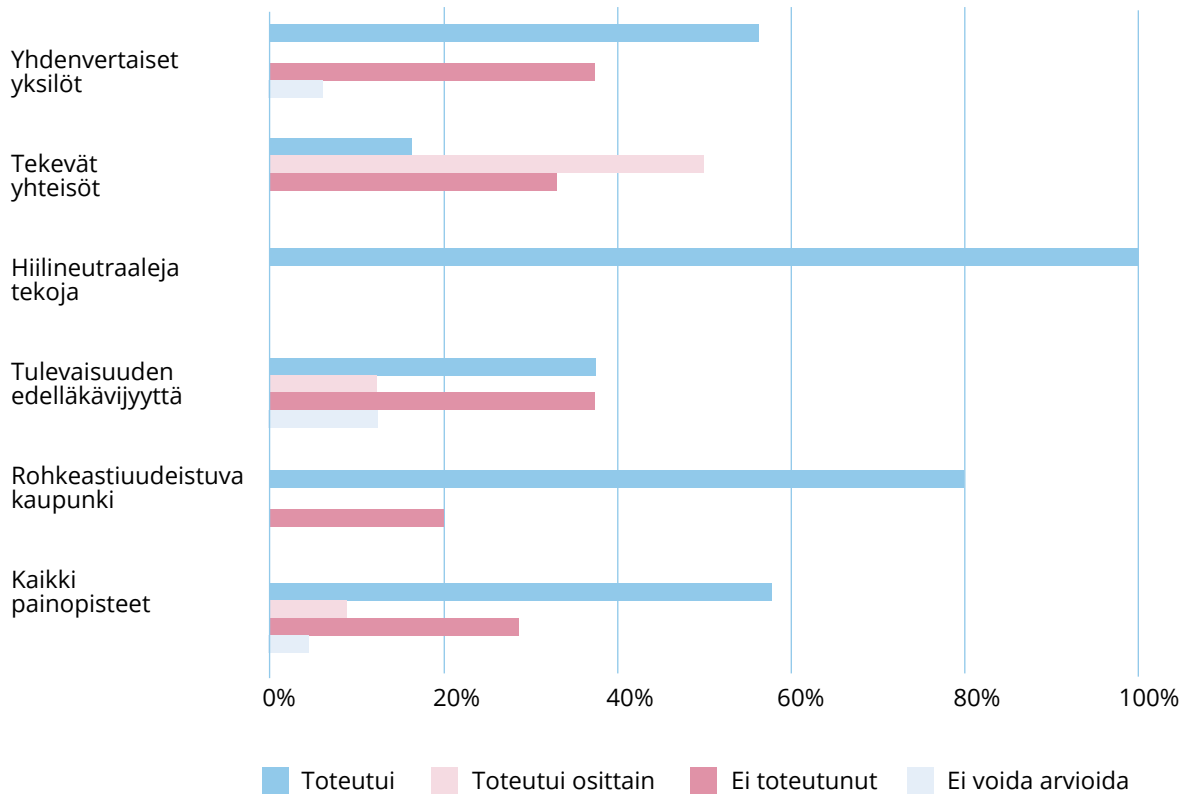
Kaupunginvaltuusto asetti vuoden 2024 talousarviossa 45 strategiasta johdettua sitovaa toiminnan tavoitetta, jotka koskevat palvelualueita ja konsernihallintoa. Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitoksille asetettiin kolme tavoitetta ja tytäryhtiöille 46 tavoitetta.

Kaupungin strategia jakautuu neljään painopisteeseen ja rohkeasti uudistuva kaupunki -linjauksiin, joita käsitellään tässä arvioinnissa samaan tapaan kuin painopisteitä. Kaupungin nykyinen strategia kattaa vuodet 2022–2025. Tarkastuslautakunta julkaisee vuoden 2025 arviointikertomuksessaan arvioinnin valtuustokaudenaikaisten tavoitteiden toteutumisesta.

Arviointikysymykset: toteutuivatko valtuuston asettamat vuoden 2024 tavoitteet?

Strategian painopisteet

Strategian painopisteitä toteuttaneista 45 vuositavoitteesta 58 % toteutui, 9 % toteutui osittain, 29 % jäi toteutumatta ja 4 %:n toteutumista ei voitu arvioida.

- *Strategian painopisteitä toteuttavien vuositavoitteiden toteutuminen*

Hiilineutraaleja tekoja oli ainoa painopiste, jonka kaikki tavoitteet toteutuivat. Tavoitteet liittyivät asemakaavoitukseen, joukkoliikenteeseen, kestäviin liikkumismuotoihin, raitiotien rakentamiseen ja luonnonsuojeluun. Painopisteen vuositavoitteet ovat toteutuneet valtuustokaudella erittäin hyvin, sillä myös vuonna 2023 kaikki tavoitteet toteutuivat ja vuonna 2022 vain yksi jäi toteutumatta. Kuitenkin päätavoite hiilineutraalisuuden saavuttamisesta vuoteen 2030 mennessä on yhä epävarma. Toteutuminen riippuu liikenteen päästöjen vähenemisestä, mihin tarvitaan kaupungin toimenpiteiden lisäksi asukkaiden ja yritysten tekemiä kestäviä valintoja.

Rohkeasti uudistuva kaupunki -painopisteen toteutuneiden tavoitteiden osuus 80 % oli hyvä. Työhyvinvointi kehittyi hyvään suuntaan, sillä työhyvinvointimatriisin ja työntekijäkokeilukyselyn tulokset paranivat. Myös esihenkilöarvioinnin tulosta koskeva tavoite toteutui. Avointen työpaikkojen hakijamäärät kasvoivat, mutta hakijakokeilukyselyn tulokset eivät parantuneet. Talous kehittyi hyvään suuntaan investointien tulorahoituksen näkökulmasta, mutta tulostavoitetta ei saavutettu.

Yhdenvertaiset yksilöt -painopisteen tavoitteista 38 % jäi toteutumatta. Toteutumatta jääneet tavoitteet liittyivät hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden negatiivisiin eroamisiin oppilaitoksesta, rasismiin, lasten ja nuorten turvallisuuden tunteeseen, asunnottomuuteen ja pientalojen rakentamisen mahdollistamiseen. Painopisteen linjauksilla tavoitellaan hyvinvoinnin tasaista jakautumista ja eriarvoisuuden vähenemistä, mikä jäi toteutumatta näiden tavoitteiden kohdalla. Toisaalta monet painopisteen toteutuneista tavoitteista edistivät hyvinvoinnin tasaista jakautumista ja tasa-arvoa. Nämä tavoitteet liittyivät mm. koululaisten hyvinvointiin, aikuisten päihteiden käyttöön, alueiden eriytymisen ehkäisemiseen, työllisyyteen ja kohtuuhintaisten asuntojen tuotantoon.

Kaupungin ja liikelaitoksen tavoitteet

Kaupunginhallitus on raportoinut vuositavoitteiden toteutumisen tavoitekohtaisesti tilinpäätöksessä. Tässä arvioinnissa käsitellään erikseen sellaiset tavoitteet, joista tarkastuslautakunta haluaa kertoa näkemyksensä, antaa lisätiedon tai joiden arviointi poikkeaa kaupunginhallituksen raportoinnista. Tavoitteiden numerot viittaavat kaupungin talousarvion tavoitenumeroihin.

Tavoite 8 oli tuen saatavuuden paraneminen varhaiskasvatuksessa. Strategiayksikön mukaan tuella tarkoitetaan varhaiskasvatuksen erityisopettajien ja avustajien määrän kasvua ja ryhmäkoon pienentämistä lasten tukitoimena. Erityisopettajien antaman tuen saatavuus parani. Heidän määränsä kasvoi 13 henkilöllä edellisvuodesta, vaikka varhaiskasvatuksen lapsimäärä pysyi edellisvuoden tasolla. Tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevien lasten rakenteellisen tuen muotoja ovat avustajan lisääminen ryhmään tai vaihtoehtoisesti ryhmän lapsimäärän pienentäminen. Tuettavien lasten määrä yhtä avustajaa kohden vaihtelee kuitenkin huomattavasti, sillä tuen tarve ratkaistaan lapsikohtaisesti. Samoin vaihtelua on ryhmästä vähennettävien paikkojen määrässä silloin, kun ryhmän pienentämistä käytetään tukitoimena. Laki ei aseta tarkkoja rajoja avustajakohtaiselle lapsimäärälle eikä ryhmäkoon pienentämiselle. Avustajien määrä laski edellisvuodesta 89 hengellä. Samaan aikaan pienennyksessä ryhmässä olevien, tehostettua tai erityistä tukea saavien, lasten määrä kasvoi 82 lapsella. Näiden muutosten yhteisvaikutusta tuen saatavuuteen ei kuitenkaan pystytä näillä tiedoilla selvittämään. Tarkastuslautakunta ei voi arvioida tavoitteen toteutumista. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuneeksi.

Museoissa useita yleisömagneetteja

Tavoite 10 oli lasten ja nuorten turvallisuudentunteen vahvistuminen ja kiusaamisen väheneminen. Toteutumista mitattiin seitsemässä kohderyhmässä ja se toteutui niistä kolmessa. Näin ollen kokonaistavoite ei toteutunut. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen osittain toteutuneeksi.

Asunnottomuuden vähenemisen tavoite 16 ei toteutunut, sillä asunnottomuus ja pitkäaikaisasunnottomuus kasvoivat. Kaupunginhallituksen raportoinnin mukaan kasvuun ovat vaikuttaneet sosiaaliturvan heikennykset, kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen kysynnän kasvu, sosiaali- ja mielenterveyspalvelujen saatavuusongelmat sekä asunnottomien määrää koskevien tietojen saatavuuden paraneminen. Kaupunki on pyrkinyt ehkäisemään ja vähentämään asunnottomuutta lisäämällä asumisneuvonnan henkilöstöä. Lisäksi kaupunki on luovuttanut kolme tonttia, joille rakennettaviin taloihin tulee yksittäisiä asuntoja asunnottomille.

Tavoite 19 oli keskeisten kohteiden kävijämäärien kasvu. Tavoite toteutui osittain. Särkänniemen, Tampere-talon, kirjastojen, teatterien ja museoiden kävijämäärät nousivat. Kasvu oli huomattavaa varsinkin museoissa. Yleisöä eniten keränneitä näyttelyitä olivat mm. Vapriikin Manserock, Tampereen taidemuseon HYPER ja Sara Hildénin taidemuseossa ollut Jean-Michel Othonielin näyttely Under an Endless Light. Museoiden kävijäennätykset edistävät strategian tavoitetta vahvistaa kaupungin elämystaloutta. Festivaalien ja Nokia Arenan kävijämäärät laskivat.

Aloittavien startup-yritysten ja niiden henkilöstön määrän kasvua koskeva tavoite 21 toteutui. Määrien raportointi perustuu arvioihin, sillä lopulliset tiedot valmistuvat vasta tilinpäätöksen jälkeen. Elinkeinojohtajan mukaan arviot ovat luotettavia ja on epätodennäköistä, että lopulliset tulokset poikkeaisivat arvioista olennaisesti.

Tavoite 22 koski yritysten mielikuvia siitä, miten Tampere onnistuu tukemaan innovaatioita. Tavoite ei toteutunut, sillä kyselytulos heikkeni edellisvuodesta. Tavoitteen toteutuminen raportoidaan Taloustutkimus Oy:n tekemän Kuntien Imago 2024 -tutkimuksen tulosten perusteella. Tutkimus kattoi 53 Suomen suurinta kuntaa. Innovaatioiden tukemista koskeva tulos oli Tampereella kuntien toiseksi paras. Yhteenvetomittareilla tarkasteltuna Tampere menestyi hyvin, sillä se oli seitsemän parhaan kunnan joukossa.

Kaavoituksen tavoite 23 oli sijoittaa vähintään 80 % asemakaavoitetusta asuinkerrosalasta joukkoliikennevyöhykkeille ja aluekeskuksiin. Toteutuma oli 93 %, joten se ylitti tavoitetason selvästi. Tavoitteen toteutuminen edistää kestävään täydennysrakentamiseen perustuvaa kaupungin kasvua. Vuonna 2024 asemakaavoitusta tehtiin useilla alueilla, kuten Hiedanrannassa, Peltolammilla ja Lakalaivassa, Amurissa, Tammelassa, Tullin alueella sekä keskussairaalan ja Linnainmaan välisen ratikkareitin varrella.

Tavoite 28 oli Tampereen yliopiston ja ammattikorkeakoulun tutkinto-ohjelmiin hakevien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvu. Tavoite toteutui erittäin hyvin. Suomeen hakevien opiskelijoiden määrän huomattava kasvu näkyi myös Tampereella, missä kasvu oli 143 % vuodesta 2022. Kasvuun ovat vaikuttaneet mm. koronapandemian aiheuttaman ruuhkan purkautuminen ja ulkomaalaislain muutokset. Tampere koetaan ulkomailla entistä kiinnostavampana, mihin on osaltaan vaikuttanut opiskelijoille suunnatun markkinoinnin tehostaminen.

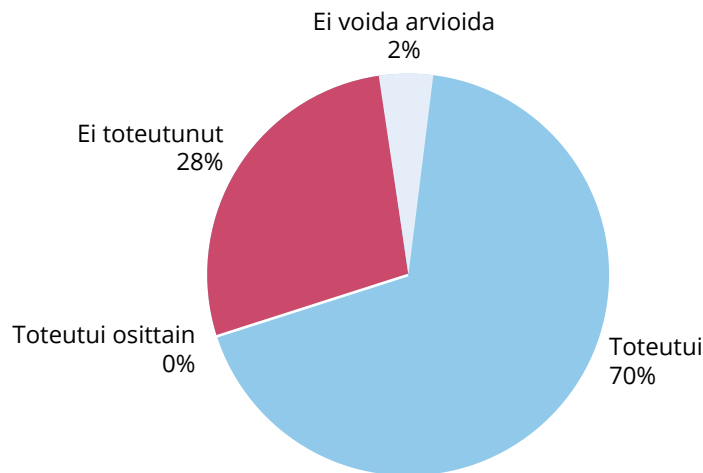
**Tampere houkuttelee
ulkomaalaisia
opiskelijoita**

Tavoite 29 oli työllisyyskokeilussa työllistyneiden määrän kasvu. Tavoitteen toteutumista ei voida arvioida, koska vertailukelpoisia tietoja ei ole saatavilla. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutumatta jääneeksi.

Tavoite 34 oli lukutaidon paraneminen perusopetuksessa. Tavoite toteutui vain yhdessä kohderyhmässä kolmesta, joten kokonaisuutena tavoite ei toteutunut. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen osittain toteutuneeksi.

Vuonna 2024 kaupungin ainoa liikelaitos oli Tampereen Kaupunkiliikenne, joka yhtiöitettiin vuoden 2025 alussa. Liikelaitoksen sairauspoissaolojen vähentämistä koskeva tavoite ei toteutunut, sillä sairauspoissaolojen määrä kasvoi edellisvuodesta. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen osittain toteutuneeksi.

Tytäryhtiöiden tavoitteet

- *Tytäryhtiöiden vuositavoitteiden toteutuminen (ilman ilmastotavoitetta ja kestävän kehityksen tavoitetta)*

Valtuusto asetti 46 yhtiökohtaista tavoitetta, jotka kohdistuivat 14 tytäryhtiöön. Näistä tavoitteista 70 % toteutui, 28 % jäi toteutumatta ja 2 %:n toteutumista ei voida arvioida. Valtuusto asetti yhtiökohtaisten tavoitteiden lisäksi kaikkia tytäryhtiöitä koskevan ilmastotavoitteen ja kestävän kehityksen tavoitteen. Kun nämä kaupungin 23 tytäryhtiötä koskevat tavoitteet lasketaan mukaan toteutumaan, 52 % tavoitteista toteutui, 1 % toteutui osittain, 21 % ei toteutunut ja 26 %:n toteutumista ei voitu arvioida.

Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n tavoite oli vähentää asumisesta syntyvän, asukaskohtaisen sekajätteen määrää 10 kilogrammaa edellisvuodesta. Tavoite ei toteutunut, sillä vähennys oli 1,4 kilogrammaa. Tavoite määriteltiin koronasulkujen aikana, jolloin sekajätteen määrä oli poikkeuksellisen korkea. Monet siivosivat varastoja ja osa aiemmin työpaikoilla syntyneestä jätteestä syntyi kotitalouksissa. Sekajätteen määrä lähti nopeaan laskuun vuoden 2021 jälkeen. Vuoden 2022 asukaskohtainen vähennys oli 14,5 kilogrammaa ja vuoden 2023 vähennys 10,7 kilogrammaa. Lasku jatkui vuonna 2024, mutta oli enää 1,4 kilogrammaa asukasta kohti.

Pirkanmaan Jätehuolto Oy:n tavoite oli suunnitella jatkuvan asiakastyytyväisyyden mittaamisen prosessi. Tavoite toteutui, sillä prosessi on suunniteltu ja lisäksi otettu käyttöön useissa toimipisteissä. Jatkuvalla asiakastyytyväisyyden mittaamisella tarkoitetaan palautteen pyytämistä asiakkaalta heti puhelun tai palvelupisteessä asiointin jälkeen. Yhtiö kerää palautetta myös kyselyillä ja haastattelututkimuksilla.

Tampere-talon tavoite oli kasvattaa kävijämäärää ”kiinteistössä ja sen välittömässä läheisyydessä”. Valtaosa tilaisuuksista järjestetään Tampere-talon sisätiloissa. Kiinteistön välitön läheisyys tarkoittaa Sorsapuistoa, jossa yhtiö järjestää kävijöille ilmaisen puistokonsertin

Tampere-talossa useita yleisömenestyksiä

kerran vuodessa. Tavoitetaso 100 000 kävijää ylittyi selvästi, sillä kävijöitä oli noin 163 000. Yleisömenestyksiä olivat mm. Taru Sormusten herrasta -suurtuotanto, Tampereen Oopperan La Traviata ja Matka J.R.R. Tolkienin maailmaan -näyttely. Tampere-talon tapahtumien vetovoima edisti strategian tavoitetta vahvistaa elämystaloutta.

Tampereen Vuokra-asunnot Oy:n tavoite kasvattaa asuntokantaa sadalla uudella asunnolla ei toteutunut, sillä toteutuma oli 60 asuntoa. Yhtiö odottaa kuitenkin vuosille 2021–2025 asetetun 515 asunnon kokonaistavoitteen toteutuvan. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuneeksi.

Tampereen Palvelukiinteistöt Oy:n tavoite oli maksaa osinkoa 50 % kiinteistöjen myyntivoitosta. Tavoitteella tarkoitetaan tilikaudelta 2023 jaettavaa osinkoa, joka maksettiin vuoden 2024 puolella. Yhtiö ei myynyt vuonna 2023 yhtään kiinteistöä, joten euromääräinen tavoite oli nolla. Tavoitteenasetanta ei huomioi tilannetta, jossa kiinteistöjä ei myydä lainkaan. Yhtiö kuitenkin maksoi kaupungille 500 000 euron osingon vuonna 2024. Tarkastuslautakunta katsoo tavoitteen toteutuneeksi.

Finnpark Oy:n tavoite oli jakaa tilikaudelta 2023 osinkoa 50 % tuloksesta ja vähintään miljoona euroa. Koska tulos oli noin 2 603 000 euroa, tavoitetasoksi muodostui noin 1 302 000 euroa. Yhtiö maksoi osinkoa miljoona euroa, joten tavoite ei toteutunut. Tavoitteen toteutumista tarkasteltaessa tulee kuitenkin huomioida, että yhtiö maksoi kaupungille osingon lisäksi 500 000 euron pääomanpalautuksen vuonna 2023. Sijoitetun vapaan oman pääoman palautus on yksi tapa jakaa omistajalle yhtiön varoja ja käytännön vaikutuksiltaan se on hyvin lähellä osingonjakoa. Näin ollen yhtiö on jakanut kaupungille varoja tavoitetasoa enemmän, mutta ei kaikilta osin tavoiteasetannan mukaisessa muodossa, eli osinkona. Lisäksi tulee huomioida, että yhtiön alkuperäinen osinkotavoite oli 0,5 miljoonaa euroa, mutta se korotettiin myöhemmin konsernijaoston päätöksellä miljoonaan euroon.

Tampereen Energia Oy:n hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä koskevan tavoitteen asettelu on epäselvä, joten sitä ei voida arvioida. Asiasta on kerrottu tarkemmin Tampereen Energia Oy:tä käsittelevässä arvioinnissa. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuneeksi.

Kaikkia yhtiöitä koskevat tavoitteet

Valtuusto asetti 23 tytäryhtiötä koskevan ilmastotavoitteen ja kestävän kehityksen tavoitteen. Arvioinnin valmistelussa muodostui vaikutelma, että osa tytäryhtiöistä ei tiennyt näiden tavoitteiden olemassaolosta. Epäselvyyttä oli myös siitä, miten tavoitteet tulee toteuttaa ja raportoida.

Hallintosäännön mukaan konsernijaosto valmistelee tytäryhtiöiden toiminnan ja talouden tavoitteet. Hallintosäännön mukaan konsernijaosto myös ohjaa yhtiöitä toimimaan tavoitteiden mukaisesti. Talousarvion tavoitteita käsittelevässä luvussa kuitenkin todetaan, että kestävä kaupunki palveluryhmä vastaa kaupungin ilmastotavoitteisiin liittyvien asioiden valmistelusta, seurannasta ja raportoinnista. Vastaavasti talousarviossa todetaan, että kestävän kehityksen kaupunkitasoista kokonaisuutta koordinoi ja kehittää strategia- ja kehittämissyksikkö. Tarkastuslautakunta kysyy omistajaohjaukselta, kestävä kaupunki palveluryhmältä sekä strategiayksiköltä, onko ilmastotavoitetta ja kestävän kehityksen tavoitetta koskeva vastuunjako selvä? Mikä kaupungin taho vastaa näiden tavoitteiden asettamisesta, seurannasta ja raportoinnista? Mikä taho vastaa tytäryhtiöiden tiedottamisesta ja ohjauksesta?

Ilmastotavoite

Tarkastuslautakunta ei arvioi ilmastotavoitteen toteutumista missään yhtiössä, koska tavoite on epäselvä. Kaupunginhallitus on raportoinut toteutumisen tilinpäätöksessä yhtiöiden ilmoittamalla tavalla. Tavoitteen ensimmäinen osa on ”toteuttaa Hiilineutraali Tampere 2030-tiekartan toimenpiteitä”. Tavoitteesta ei ilmene, mitä yhtiöiden tarkalleen ottaen tulee tehdä vuoden aikana. Ongelmallista olisi myös ratkaista tavoitteen toteutuminen niissä yhtiöissä, joille ei ole asetettu yhtään toimenpidettä. Tavoitteen toinen osa on ”tuoda merkittävimmät investoinnit näkyviksi ilmastobudjetin avulla”. Arviointi olisi ongelmallista niissä yhtiöissä, joilla ei ole ilmastobudjettiin kuuluvia investointeja.

Kestävän kehityksen tavoite

Tytäryhtiöt kehittävät toimintaansa Yhdistyneiden kansakuntien kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Vuoden 2024 tavoite oli määritellä yhtiökohtaiset tavoitteet, mittarit ja mittarien tavoitetasot. Tavoite toteutui 70 %:ssa yhtiöistä, 4 %:ssa tavoite toteutui osittain ja se jäi toteutumatta 26 %:ssa yhtiöistä.

Kaupungin suurimmat tytäryhtiöt raportoivat vastuullisuuden ja kestävän kehityksen toimenpiteistään myös arviointikertomuksen valmistumishetkellä voimassa olevien lakisääteisten velvoitteidensa vuoksi. Nämä laajat raportit ovat monilta osin päällekkäisiä kaupungin talousarviossa asetetun kestävän kehityksen tavoitteen teemojen kanssa. Kahden osittain päällekkäisen raportoinnin tuottaminen on tytäryhtiöille työlästä. Tilanne paranee vuonna 2025, sillä lakisääteistä raportointia laativille yhtiöille on asetettu yhtiökohtaiset vastuullisuustavoitteet. Nämä tavoitteet on sovitettu yhteen yhtiöiden muun raportoinnin kanssa.

Tampereen Energia Oy toteuttaa useita kestävän kehityksen ja vastuullisuuden toimenpiteitä. Yhtiö on laatinut niiden toteutumisesta laajan lakisääteisen raportoinnin. Myös Runoilijan tie Oy ja Suomen Hopealinja Oy toteuttavat tahoillaan useita kestävään kehitykseen ja vastuullisuuteen liittyviä toimenpiteitä. Nämä yhtiöt eivät kuitenkaan ole raportoineet toiminnastaan tavoitteen tarkoittamassa Yhdistyneiden kansakuntien viitekehityksessä, joten tavoite ei toteutunut. Kaupunginhallitus raportoi Tampereen Energia Oy:n tavoitteen toteutuneeksi ja Runoilijan tie Oy:n ja Suomen Hopealinja Oy:n tavoitteet toteutumatta jääneiksi.

Tavoite ei toteutunut Business Tampere Oy:ssä sillä tarkennetut tavoitteet, mittarit ja tavoitetasot valmistuvat vasta vuoden 2025 puolella. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen osittain toteutuneeksi. Tavase Oy ei toteuttanut tavoitettaan, sillä tekopohjavesihankkeen valmistelu lopetetaan eikä yhtiö suunnittele uutta toimintaa. Tavoite ei toteutunut. Kaupunginhallitus jätti tavoitteen toteutumisen arvioimatta.

Vähintään kolmea tytäryhtiötä koskevat tavoitteet

Alla olevasta taulukosta nähdään vähintään kolmelle tytäryhtiölle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Näiden tavoitteiden toteutuma oli todella hyvä, sillä 82 % toteutui ja vain 18 % jäi toteutumatta. Taulukon tavoitteet ovat kaupungin omistuksen näkökulmasta keskeisiä, sillä ne liittyvät yhtiöiden tuottamaan taloudelliseen hyötyyn ja asiakastyytyväisyyteen.

Yhtiö / tavoite	Asiakastyytyväisyys	Tulos	Osinko	Hinta	Omistaja-arvo
Finnpark Oy					
Pirkanmaan Jätehuolto Oy					
Pirkanmaan Voimia Oy					
Tampereen Energia Oy					
Tampereen Infra Oy					
Tampereen Palvelukiinteistöt Oy					
Tampereen Raitiotie Oy					
Tampereen Särkänniemi Oy					
Tampereen Tilapalvelut Oy					
Tampereen Vesi Oy					
Tampereen Vuokra-asunnot Oy					
Tampere-talo Oy					
Tullinkulman Työterveys Oy					
Yhteensä: tavoite toteutui (82 %)	6	5	5	4	3
Yhteensä: tavoite ei toteutunut (18 %)	2	2	1		

- Useita tytäryhtiöitä koskevien tavoitteiden toteutuminen (ilman ilmastotavoitetta ja kestävän kehityksen tavoitetta)

Tarkastuslautakunnan arviointi valtuuston asettamien vuositavoitteiden toteutumisesta

Kaupungin tavoitteiden toteutuma oli hyvä, sillä 58 % painopisteiden tavoitteista toteutui. Tytäryhtiöille asetetut yhtiökohtaiset tavoitteet toteutuivat erittäin hyvin, sillä toteutuneiden osuus oli 70 %. Painopisteiden tavoitteista ja yhtiökohtaisista tavoitteista vain kolme jouduttiin jättämään arvioimatta.

Jokaiselle painopisteelle on asetettu valtuustokauden kattavat ylätasoon tavoitteet ja edelleen niitä toteuttavat vuositavoitteet. Näiden tasojen väliset yhteydet ovat selkeitä ja johdonmukaisia. Valtuustokauden tavoitteet toteuttavat strategiaa ja vuositavoitteet on selvästi johdettu valtuustokauden tavoitteista. Vastaavasti tytäryhtiöiden tavoitteet liittyvät kaupungin omistuksen kannalta keskeisiin asioihin.

Kaikille tytäryhtiöille asetetut ilmastotavoite ja kestävä kehityksen tavoite ovat strategian kannalta erittäin keskeisiä. Tarkastuslautakunta suosittelee kuitenkin selkeyttämään tavoitteisiin liittyvää vastuunjakoja ja täsmentämään ilmastotavoitetta.

A young woman with long brown hair is performing a handstand on a dirt path in a forest. She is wearing a grey long-sleeved shirt, dark blue pants, and light grey sneakers. Her legs are raised and bent at the knees. The background is a lush green forest with sunlight filtering through the trees. A large blue circle with the number 5 is positioned above the text.

5

**NUORTEN MIELEN
HYVINVOINNIN
VAHVISTAMINEN**

Strategian mukaan kaupunki vahvistaa kaikessa toiminnassaan mielen hyvinvointia. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivujen mukaan mielen hyvinvointi liittyy mm. hyviin sosiaalisiin suhteisiin, myönteiseen minäkuvaan ja taitoon kohdata vastoinkäymisiä. Mielen hyvinvointi on olennainen osa kokonaisvaltaista terveyttä ja se tulee ymmärtää myös yhteiskunnan tärkeäksi voimavaraksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa kouluterveyskyselyn joka toinen vuosi. Nuoria koskevaa tietoa kerätään 8. ja 9. luokkalaisilta, sekä lukioiden ja ammatillisen koulutuksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoilta. Tampereen vuoden 2023 tulosten perusteella nuorten hyvinvointi oli hieman kohentunut edellisestä mittauksesta. Valtaosa nuorista oli tyytyväisiä elämäänsä. Ahdistuneisuuden ja koulu-uupumuksen kokeminen olivat vähentyneet. Suurin osa nuorista harrasti jotain vähintään kerran viikossa. Kuitenkin mielenterveyteen liittyviä ongelmia koki noin joka viides nuori. Nuorista 16 % koki itsensä yksinäiseksi ja 9 %:lla ei ollut yhtään läheistä ystävää. Kiusaaminen oli kääntynyt kasvuun. Nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen on tärkeää, sillä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan valtaosa mielenterveyshäiriöistä alkaa jo ennen 24 vuoden ikää.

Arviointikysymykset: Miten kaupunki vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia? Mitä vahvuuksia ja kehittämiskohteita kaupungin palveluihin liittyy?

Arvioinnin aineisto koostuu mm. tarkastuslautakunnan toteuttaman kyselyn tuloksista, kaupungin palveluista vastaavien henkilöiden haastatteluista, tutkimustuloksista ja kaupungin asiakirjoista. Sitaatit on poimittu kyselyyn saaduista vastauksista.

Hyvinvoinnin edistäminen kunnassa

Kuntalain mukaan kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain mukaan kunnalla on ensisijainen vastuu asukkaidensa hyvinvoinnin edistämisestä silloin, kun tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin. Hyvinvointia tulee edistää yhteistyössä mm. hyvinvointialueen ja yhdistysten kanssa.

Kaupungin vuosia 2022–2025 koskeva lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää useita toimenpiteitä, jotka liittyvät mm. sosiaalisiin suhteisiin, turvallisuuteen, terveellisiin elintapoihin ja vanhemmuuteen. Suunnitelmassa on yhteenveto nuorten hyvinvointia edistävästä ja ongelmia ehkäisevästä palveluista Tampereella. Kaupunki tuottaa mm. perusopetusta, toisen asteen koulutusta sekä työllisyys-, liikunta- ja nuorisopalvelut. Hyvinvointialue järjestää mm. opiskeluhuollon, nuorten päihdepalvelun, nuorisovastaanoton mielenterveyspalvelut ja lapsiperheiden sosiaalityön. Järjestöt ja seurakunnat tuottavat mm. harrastusmahdollisuuksia sekä tukea vaikeisiin elämäntilanteisiin vanhemmille ja nuorille.

Tarkastuslautakunnan kysely

Tarkastuslautakunta selvitti syyskuussa 2024 kyselyllä, miten kaupungin palvelut vahvistavat nuorten mielen hyvinvointia. Kysely lähetettiin 13 johtajalle, jotka vastaavat nuorille suunnatuista palveluista tai kehitysohjelmista. Vastauksia saatiin yhdeksän ja osaa niistä täydennettiin haastatteluilla. Saadut vastaukset ja haastattelut koskivat perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta, työllisyyspalveluita, nuorisopalveluita ja neljää kehitysohjelmaa.

Vastauksissa lueteltiin laaja kirjo nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen suunnattuja toimenpiteitä. Määrällisesti eniten tällaisia toimenpiteitä lueteltiin oppilaitosten ja työllisyyspalvelujen Ohjaamon vastauksissa.

- Kyselyvastauksissa ja haastatteluissa mainittuja kaupungin palveluita, joilla vahvistetaan nuorten mielen hyvinvointia.

Kyselyyn ja haastatteluihin osallistuneet kokivat, että monet nuoret voivat hyvin. Hyvinvointien osuuden nähtiin kuitenkin pienentyneen viime vuosina. Yhden asiantuntijan mukaan on havaittavissa kehityssuunta, jossa yhä suurempi osa nuorista voi joko erittäin hyvin tai erittäin huonosti ja näiden ääripäiden väliin jäävä joukko pienenee.

Monet vastaajat kokivat, että nuorten kanssa työskentelevillä toimijoilla on yhteinen tahtotila vahvistaa nuorten hyvinvointia. Hyvä yhteistyö vastaajan vakiintuneiden kumppanien kanssa nähtiin vahvuutena. Vaikuttavuudeltaan merkittäväksi koettiin varsinkin työ, jossa aikuiset kohtaavat nuoria yksilöllisesti ja toistuvasti. Jatkuvuus mahdollistaa luottamuksellisen suhteen syntymisen.

Hyvinvointia vahvistavien palveluiden pirstaleisuus nähtiin ongelmaksi. *”Pirstaleisuus, erilaisia hankkeita ja toimijoita on paljon. Vaikuttavaa toimintaa on vaikea tehdä, kun on paljon toimia ja monessa paikassa. Ja toisaalta on vain vähän resursseja ratkaista perustavanlaatuisia ongelmia.”* *”Yhteistyö on riittävää, mutta pirstaleista ja poukkoilevaa.”* Vastauksista syntyi vaikutelma, että kaupungin palveluilla on vakiintuneita yhteistyökumppaneita, mutta laaja kokonaisuus kaippaa yhteensovittamista.

Resurssien puutteen kerrottiin vaikeuttavan sekä nuorten auttamista että yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Osa näin vastanneista tarkoitti henkilöresursseja ja osa ei tarkentanut, mitä resursseja puute koskee. Kaksi vastaajaa koki yhteiskunnan resurssien painottuvan raskaisiin palveluihin, mikä johtaa liian pieniin ennaltaehkäisevän työn resursseihin.

Osa vastaajista koki hyvinvointialueen palveluiden saatavuuden riittämättömäksi. Kyselyvastauksissa todettiin ruuhkaisiksi mm. mielenterveys- ja sosiaalipalvelut, opiskelijahuolto ja koululääkärin vastaanotto. *”Palveluohjaus eteenpäin palveluihin, joita nuori tarvitsisi, on haastavaa. Jonot eivät vedä ja usein nuoret valuvat takaisin”. ”Opiskeluhuollon palveluihin pääsy on joissain toimipisteissämme hidasta.”*

Ohjautuminen kaupungin palveluihin

Kyselyvastauksista ilmeni, että nuorisopalveluihin ja työllisyyspalvelujen Ohjaamoon ohjataan säännöllisesti nuoria, jotka tarvitsisivat akuutisti esimerkiksi hyvinvointialueen mielenterveys-, päihde- tai sosiaalipalveluja. Kaupungin palvelussa nämä nuoret saavat henkilökohtaisen kontaktin heti. Kaupungin palveluita ei kuitenkaan ole tarkoitettu kannattelemaan vakavissa terveyspalveluja vaativissa tilanteissa olevia nuoria. Sen sijaan kaupungin tulee ohjata nuori hänen tarvitsemiinsa terveyspalveluihin.

Nuorisopalveluiden etsivä nuorisotyö, työpajatoiminta ja erityisnuorisotyö tarjoavat yksilöllistä tukea elämän vaikeisiin tilanteisiin ja ohjaavat nuoria heille soveltuviin palveluihin. Nuorisotyön auttamiskeinot ovat kohtaaminen, ryhmätoiminta ja harrastukset. Tällainen toiminta on tarkoitettu mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen jo ennen, kuin tilanne on edennyt vakavaksi pahoinvoinniksi.

Henkilökohtainen kontakti koetaan tärkeäksi

Työllisyyspalveluihin kuuluva Ohjaamo tarjoaa nuorille henkilökohtaista tukea työllistymiseen, kouluttautumiseen ja arjen hallintaan. Ohjaamoon saapuu kuitenkin usein nuoria, jotka tarvitsisivat kiireellistä apua esimerkiksi mielenterveyspalveluissa. *”Entistä enemmän terveyspalveluista ohjataan nuoria asioimaan Ohjaamoon, vaikka nuorten palvelutarve olisi terveyspalveluissa. Esimerkkinä tästä on osastohoitoa tarvitsevan nuoren ohjaus Ohjaamoon.”*

Ohjaamossa nuoret voivat asioida mm. kaupungin, hyvinvointialueen ja oppilaitosten asiantuntijoiden kanssa. Monien asiakkaiden tarpeet kohdistuvat sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kaupungin näkökulmasta katsoen Ohjaamoon tarvittaisiin nykyistä enemmän esimerkiksi terveydenhoitajan ja sosiaaliohjaajan läsnäoloa.

Tampereen perusopetuksessa on noin sata oppilasta, joilla on huomattava määrä poisoloja. Osa heistä ei ole käynyt koulussa yli vuoteen. Arvioinnin yhteydessä ilmeni, että perusopetus tarvitsisi näiden nuorten auttamiseen nykyistä enemmän yhteistyötä lapsiperheiden sosiaalipalvelujen kanssa. Nämä palvelut voivat auttaa nuorta myös hänen kotonaan, minne koulun toimivalta ei yllä.

Tarkastustoimi keskusteli kyselyhavainnoista kahden Pirkanmaan hyvinvointialueen edustajan kanssa. Nämä nuorille suunnattuja palveluita johtavat henkilöt ymmärsivät kyselyssä esiin nousseet huolenaiheet. Hyvinvointialue pitää tärkeänä nuorten palveluihin liittyvää yhteistyötä kaupungin kanssa. Yhteistyötä on viime aikoina lisätty. Hyvinvointialueella on meneillään useita laajoja uudistuksia, joilla kehitetään nuorten palveluja. Esimerkiksi vuoden 2024 lopulla aloitti toimintansa uusi nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdeyksikkö. Nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluita uudistetaan myös vuosille 2024–2026 ajoittuvassa ohjelmassa. Hoitoon hakeutumisen menetelmiä ja palvelun saatavuutta kehitetään. Lähetteettömiä palveluita lisätään. Lisäksi mm. opiskeluhuollon työn johtamista on kehitetty, minkä seurauksena henkilöstövajaus ja henkilöstön vaihtuvuus ovat pienentyneet.

Hyvinvoinnin kehitysohjelma

Kaupungin Hyvinvoinnin kehitysohjelma toteutetaan vuosina 2024–2027. Sen yksi teema on lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistaminen. Ohjelma pyrkii yhteensovittamaan pirstaloituneita palveluita. Ohjelmassa ei tavoitella uusien palvelujen perustamista, sillä erilaisia palveluita on jo nykyisellään paljon.

Yksi ohjelman tehtävä on rakentaa Tampereelle nuorten mielen hyvinvointia edistävien toimijoiden ekosysteemi. Tällä ekosysteemillä tarkoitetaan nuoria tukevaa yhteisöä, jota johdetaan yhteisillä tavoitteilla. Kehittämistyöhön ovat kaupungin lisäksi sitoutuneet Pirkanmaan hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos, Tampereen yliopisto, Tampereen ammattikorkeakoulu ja Artteli kumppanuusyhdistys ry. Kumppanuusyhdistyksen jäsenenä on useita hyvinvointia edistäviä yhteisöjä. Ekosysteemillä tavoitellaan mm. varojen kohdentamisen, toiminnan jatkuvuuden ja vaikuttavuuden tehostumista.

Kehitysohjelma selvitti vuonna 2024, minkälaista yhteistyötä kaupunki, hyvinvointialue, oppilaitokset, yhdistykset ja muut nuorten kanssa työskentelevät tahot toivovat. Selvitys toteutettiin keskusteluna, jonka perusteella toimijoiden tarpeet ja odotukset olivat vahvasti yhteisiä. Esiin nousi verkostomaisen yhteistyön ja jaetun tiedon tarve. Monet odotukset liittyivät ongelmien ennaltaehkäisyyn kehittämiseen, nuorten tukemiseen arjessa ja vanhempien tukemiseen vanhemmuudessa. Maahanmuuttajanuorille suunnattuja tukitoimia kaivattiin lisää.

Kehitysohjelma toteutti vuonna 2024 kyselyn 9. luokkalaistilaisille ja Tredun opiskelijoille. Kyselyllä selvitettiin, miten nuoret olisivat onnellisempia ja kokisivat voivansa arjessa paremmin. 9. luokkalaisten vastauksissa toivottiin eniten yhteisöllisyyden kasvua ja helpotusta suorituspaineesiin. Yhteisöllisyyden tarve liittyi harrastusmahdollisuuksiin, tapahtumiin, tiloihin ja kiusaamisen vähenemiseen. Samoilla linjoilla olivat Tredun opiskelijat, jotka toivoivat eniten nuorisotiloja ja tapahtumia sekä monipuolisia matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja. Tämän kyselyn ja edellä mainitun keskustelutilaisuuden tuloksia hyödynnettiin mm. kehitysohjelman toimenpiteiden suunnittelussa ja tavoitteiden asettamisessa.

**Nuoret toivovat
tiloja ja tapahtumia**

Tarkastuslautakunnan arviointi nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistamisesta

Kaupungilla on laaja kirjo nuorten mielen hyvinvointia vahvistavia palveluita. Nämä palvelut sisältävät mm. turvallisten aikuisten läsnäoloa kouluissa ja vapaa-ajalla, yksilöllistä tukea ja yhteisöllistä toimintaa. Monipuolisilla palveluilla tavoitetaan nuoria laajasti erilaisissa ympäristöissä. Arvioinnin aineistosta välittyi toimijoiden yhteinen vahva tahto edistää nuorten mielen hyvinvointia.

Hyvinvoinnin kehitysohjelman yksi tavoite on muodostaa nuorten mielen hyvinvointia edistävien tahojen ekosysteemi. Ohjelman tarkoitus ei ole uusien palvelujen perustaminen, sillä niitä on paljon jo nyt. Tarkastuslautakunnan toteuttaman kyselyn perusteella tavoite on tarkoituksenmukainen, sillä lukuisten palvelujen kokonaisuutta kuvattiin pirstaleiseksi. Tarkastuslautakunta kysyy, miten nuorten hyväksi toimivan ekosysteemin rakentaminen on edennyt. Miten ekosysteemi parantaa nuorten hyvinvointia vahvistavien palvelujen vaikuttavuutta?

Arviointi kohdistui nuorten mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen kaupungin palveluissa, mutta kyselyvastauksissa ja haastatteluissa nousi toistuvasti esiin suuri tarve auttaa vakavasta mielen pahoinvoinnista kärsiviä nuoria. Vastausten perusteella terveystalouden resurssipula johtaa siihen, että esimerkiksi mielenterveyspalveluja kiireellisesti tarvitsevia nuoria ohjautuu kaupungin palveluihin. Kaupungin palveluita ei kuitenkaan ole tarkoitettu kannattelemaan näitä nuoria. Pirkanmaan hyvinvointialueen edustajien mukaan hoitoon pääsyn ja hoidon saatavuuden ongelmiin on tartuttu useilla keinoilla. Näihin keinoihin kuuluvat mm. nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen kehittämisohjelma sekä vuoden 2024 lopussa toimintansa aloittaneen nuorten aikuisten mielenterveys- ja päihdeyksikön toiminta.

6

**ILMASTOPÄÄSTÖJEN
VÄHENTÄMINEN**

Kaupungin strategian ilmastopäästöjä koskeva päätavoite on saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2030 mennessä. Valtuustokauden 2022–2025 tavoite on vähentää ilmastopäästöjä vähintään 60 % vuoden 1990 tasosta.

Kaupunkialueiden maailmanlaajuiset päästöt ovat merkittävät. Kaupunkien tehokkaat ilmastotoimenpiteet edistävät kaupunkien omien tavoitteiden lisäksi kansallisten ja kansainvälisten tavoitteiden toteutumista. Onnistuminen ilmenee esimerkiksi ilmanlaadun parane misena, luonnonvarojen säilymisenä ja fossiilisten polttoaineiden tarpeen vähenemisenä. Tämä kaikki edistää hyvinvointia ja kestäväää kehitystä.

Arviointikysymys: toteutuuko ilmastopäästöjen vähentämistä koskeva valtuustokauden 2022–2025 tavoite?

Arvioinnin aineisto koostui mm. kaupungin päästöjä koskevistä raporteista. Arviointia varten haastateltiin kaupungin ilmastoasiantuntijoita sekä Pirkanmaan Voimia Oy:n ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n asiantuntijoita.

Alueelliset ilmastopäästöt

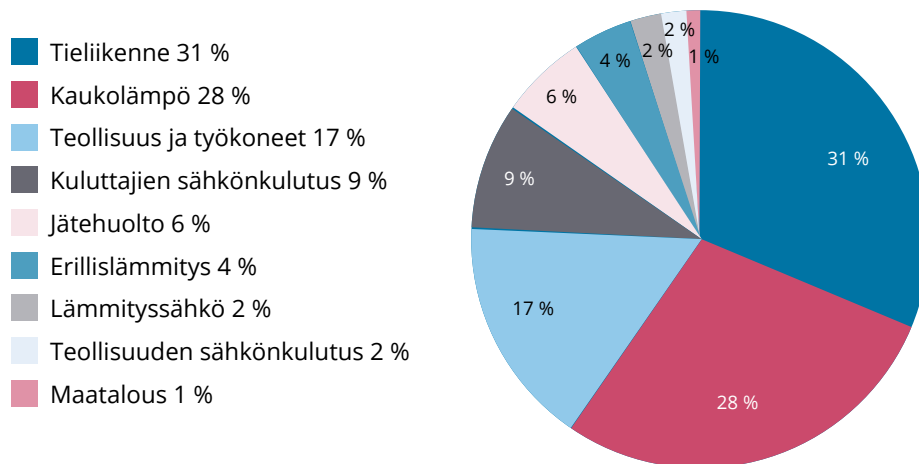
Ilmastopäästöjen määriä selvitetään laskemalla ja arvioimalla, koska niitä ei yleensä pystytä mittaamaan. Menetelmä riippuu päästölähteestä. Esimerkiksi kaukolämmön ja sähkön kulutus pystytään mittaamaan tarkasti ja laskemaan kulutuksesta aiheutuneet päästöt. Teollisuuden päästöjä lasketaan ja arvioidaan esimerkiksi käytettyjen polttoaineiden ja tuotantoprosessien perusteella. Kaupungin liikennepäästöt taas arvioidaan niiden osuutena koko Suomen päästöistä.

Tampereen alueen kasvihuonekaasupäästöjä on seurattu vuodesta 2010 alkaen vuosittaisissa raporteissa (jatkossa CO₂-raportti). Nämä raportit kattavat Tampereen maantieteellisellä alueella kulutetun lämmön ja sähkön tuotannosta, teollisuudesta, työkoneiden käytöstä, tieliikenteestä, maataloudesta ja jätehuollosta aiheutuvat päästöt. Raportit valmistuvat kahden vuoden viiveellä niin, että vuonna 2025 julkaistu raportti käsittelee vuoden 2023 päästöjä. Kaupunki hyödyntää raportteja mm. ilmastotavoitteiden toteutumisen seurantaan. CO₂-raportin tuottaa päästölaskentaan erikoistunut yritys, joka toimittaa vastaavia raportteja useille muillekin suomalaisille kunnille.

**Liikenne
on suurin
päästölähde**

Hiilidioksidiekvivalentti (CO₂ ekv) kuvaa, miten kasvihuonekaasujen yhteisvaikutus lämmittää ilmastoa. Tuhat hiilidioksidiekvivalenttia lyhennetään t CO₂ ekv. Tampereen CO₂ raportin mukaan vuoden 2023 kokonaispäästöt olivat 656 t CO₂ ekv. Jotta valtuustokauden tavoite päästöjen vähenemisestä 60 %:lla vuoden 1990 tasosta toteutuisi, tulisi vuoden 2025 päästöjen olla alle 520 t CO₂e. Tampereen asukasta kohti lasketut päästöt olivat vuonna 2023 yhteensä 2,1 t CO₂ ekv ilman teollisuutta, kun ne kaikissa CO₂ raportissa mukana olevissa kunnissa vaihtelivat välillä 1,5–20,6 t CO₂ ekv.

CO₂ raportin mukaan Tampereen suurimmat päästölähteet olivat vuonna 2023 liikenne, rakennusten lämmitys sekä teollisuus ja työkoneet. Vuosittaisten päästöjen toteutuminen riippuu mm. säästä, talouden suhdanteista sekä sähkön ja polttoaineiden hinnoista.

- Tampereen päästöt sektoreittain vuonna 2023. Lähde: CO₂ raportti, 2025.

Kaupungin ilmastopäästöennuste julkaistaan kahden vuoden välein. Uusin ennuste on vuodelta 2024. Sen mukaan päästöt vähenevät vuoden 2025 loppuun mennessä 57 % vuoden 1990 tasosta. Ennuste on niin lähellä valtuustokauden tavoitetta, että sen saavuttaminen on edelleen mahdollista. Tavoitteen lopullinen toteutuma saadaan vuonna 2027 julkaistavasta CO2-raportista.

Kaupungin ilmastoasiantuntijoiden mukaan tavoitteen saavuttamisessa avainasemassa ovat kaukolämmön tuotantomenetelmät, fossiilisten polttoaineiden kulutuksen väheneminen teollisuudessa ja liikenteen polttoaineiden jakeluelvoitteen toteutuminen. Kaukolämmön tuotannon ilmastopäästöt vähenevät Tampereen Energia Oy:n investointien myötä. Niistä on kerrottu tarkemmin yhtiötä käsittelevässä luvussa tässä arviointikertomuksessa. Teollisuuden fossiilisten polttoaineiden kulutuksen väheneminen vaatii toimenpiteitä yrityksiltä. Valtaosa niiden päästöistä syntyy maakaasun ja polttoöljyn käytöstä. Laissa säädetyn jakeluelvoitteen mukaan tietyn vähimmäisosuuden kulutukseen toimitetusta liikennepolttoaineesta tulee olla uusiutuvaa.

Kulutuksesta aiheutuvat päästöt

Edellä käsiteltiin kaupungin alueella syntyneitä ilmastopäästöjä. Toinen tarkastelutapa on arvioida kaupungissa tapahtuneesta kulutuksesta aiheutuneita päästöjä riippumatta siitä, missä hyödykkeet on tuotettu. Kulutusperusteinen laskenta huomioi esimerkiksi ulkomaanmatkoista ja kulutustavaroiden tuotannosta aiheutuneet päästöt.

Tamperelaisten kulutusperusteiset kasvihuonekaasupäästöt on selvitetty vuosilta 2020 ja 2022. Vuoden 2022 päästöt aiheutuivat ruoasta (27 %), energiankulutuksesta (26 %), tavaroista ja palveluista (23 %), liikkumisesta (15 %) ja rakentamisesta (9 %). Kulutuksen päästöt olivat kokonaisuudessaan 7,53 t CO₂ ekv asukasta kohti. Kuuden Suomen suurimman kaupungin vertailussa Tampereen päästöt olivat pienimmät.

Toimenpiteet ilmastopäästöjen vähentämiseksi

Kaupungin ilmastotoimenpiteet on koottu Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekarttaan. Tiekartassa on 397 toimenpidettä, jotka jakautuvat seitsemään teemaan. Nämä teemat ovat ilmastojohtaminen ja sidosryhmätyö, kaupunkisuunnittelu, liikennejärjestelmä, rakentaminen, energia, kulutus ja kaupunkiluonto. Tiekartan sisältämiä suuria investointeja ovat esimerkiksi raitiotien ja biokaasuvoimalan rakentaminen. Pieniä tavoitteita ovat esimerkiksi kierrätyksen tehostaminen ja jakamistalouden edistäminen. Pienillä teoilla on kokonaisuutena suuri vaikutus.

Tampere julkaisee vuosittain talousarviossaan ilmastobudjetin, jonka toteutuminen raportoidaan tilinpäätöksessä. Budjetissa määritellään ilmastotoimenpiteisiin suunnattavat investoinnit ja toimintamenot sekä kasvihuonekaasupäästöjen enimmäismäärät.

Uusimman CO2 raportin mukaan kaupungin ilmastopäästöt olivat vuonna 2023 vähentyneet 50 % vuoden 1990 tasosta. Vähentämiseen vaikuttaneita paikallisia toimenpiteitä on useita. Niistä selvästi merkittävin on ollut Tampereen Energia Oy:n Naistenlahti 3 -biovoimalaitoksen käyttöönotto vuonna 2023.

Ilmastopäästöjen vähentäminen kaupungin tytäryhtiöissä

Kaupunki ohjaa tytäryhtiöitään ekologiseen ja vastuulliseen toimintaan talousarviossa asetettavilla vuositavoitteilla. Tytäryhtiöt ovat laatineet hiilineutraalisuustiekartat ja ne edistävät toiminnassaan Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteiden toteutusta. Arvioinnissa selvitettiin, miten Pirkanmaan Voimia Oy ja Tampereen Tilapalvelut Oy vähentävät ilmastopäästöjään.

Pirkanmaan Voimia Oy

Pirkanmaan Voimia Oy tuottaa ateria- ja puhtauspalvelut mm. kaupungin päiväkoteihin ja kouluihin. Yhtiö voi vaikuttaa ilmastopäästöihinsä eniten pienentämällä tarjottavan ruoan hiilijalanjälkeä. Tämä tapahtuu esimerkiksi korvaamalla lihatuotteita kasvisproteiineilla ja kalalla.

Voimia tekee ruokakasvatusta

Kaupunki odottaa yhtiön aterioilta ekologisuuden lisäksi mm. terveellisyttä, edullisuutta, vastuullisesti tuotettuja raaka-aineita ja asiakastyytyväisyyttä. Yhtiön mukaan näiden tavoitteiden samanaikainen toteuttaminen on vaativa tehtävä, jonka onnistuminen vaatii vahvaa yhteistyötä kaupungin kanssa.

Valtaosa päivittäiseen palautekyselyyn vastaavista koululaisista kertoo pitäneensä ruoasta. Kuitenkin noin viidennes oppilaista kaikki edellä mainitut vaatimukset täyttävä ruoka on vierasta, eikä se maistu heille. Sen vuoksi Pirkanmaan Voimia Oy tekee ruokakasvatusta yhteistyössä päiväkotien ja koulujen kanssa. Kouluruoan arvostus kasvaa, kun lapset ymmärtävät kestävä ja terveellisen ruoan merkityksen.

Yhtiön muita ilmastopäästöjen vähentämiskeinoja ovat mm. tuotantokeittiön aurinkosähköjärjestelmä, tavarakuljetusten yhdistäminen, tarpeettomiksi jääneiden laitteiden ja työvälineiden kierrätys, puhtaanapidon kemikaalien minimoiminen sekä jätteen ja ruokahävikin vähentäminen. Yhtiön puhtauspalvelulle on myönnetty vaativien ympäristövaatimusten täyttämistä kertova Joutsenmerkki ja koko yhtiölle palvelun hyvästä kotimaisuusasteesta kertova Avainlipputunnus.

Tampereen Tilapalvelut Oy

Tampereen Tilapalvelut Oy rakennuttaa ja ylläpitää julkisia kiinteistöjä. Yhtiön vuoden 2023 hiilijalanjälkilaskelman mukaan valtaosa hiilijalanjäljestä aiheutuu rakennuttamisprojektien hankinnoista. Hiilijalanjäljen laskemista vaikeutti se, että kaikki toimittajat eivät pystyneet ilmoittamaan tuotteidensa tarkkaa hiilijalanjälkeä. Jatkossa yhtiö tarkentaa päästölaskentaansa velvoittamalla merkittävimmät toimittajat selvittämään tuotteidensa hiilijalanjäljen. Yhtiön mukaan rakennuttamisen hiilijalanjäljen selvittäminen on tärkeää päästöjen seurannan ja niitä koskevien tavoitteiden asettamisen kannalta.

Yhtiön vähentää kaupungin ilmastopäästöjä pidentämällä rakennusten elinkaarta. Tärkein työ tehdään uuden kiinteistön suunnitteluvaiheessa, kun valitaan pitkän käyttöajan mahdollistavat materiaalit ja ratkaisut. Esimerkiksi hiilijalanjäljeltään pienin rakennusmateriaali ei ole aina paras valinta rakennuksen elinkaaren kannalta. Yhtiö suunnittelee jo olemassa olevien kiinteistöjen kunnossapidon niin, että se mahdollistaa pitkän elinkaaren. Yhtiö käyttää kiinteistökohteissaan uusiutuvaa energiaa.

Yhtiölle myönnettiin ISO 14001 -ympäristösertifikaatti vuonna 2024. Sertifikaatti on osoitus siitä, että yhtiö on sitoutunut tavoitteelliseen ympäristötyöhön ja sen jatkuvaan parantamiseen. Yhtiö kuuluu Yhdistyneiden kansakuntien yritysvastuuverkostoon, jossa se mm. kehittää ilmastotavoitteidensa mitattavuutta.

Tarkastuslautakunnan arviointi ilmastopäästöjen vähentämisestä

Valtuustokauden 2022–2025 tavoite vähentää ilmastopäästöjä 60 % vuoden 1990 tasosta on mahdollista saavuttaa. Uusimman ennusteen mukaan päästöt vähenevät 57 %. Toteutuma voi poiketa ennusteesta, sillä siihen vaikuttavat monet tekijät. Pitkäjärteisen ilmastotyön jatkaminen on tärkeää sekä valtuustokauden tavoitteen että vuoden 2030 hiilineutraalisuustavoitteen toteutumisen kannalta. Työhön tarvitaan kaupungin lisäksi asukkaita ja yrityksiä.

Kaupunki tekee suunnitelmallista työtä ilmastotavoitteidensa saavuttamiseksi. Hiilineutraali Tampere 2030 -tiekartassa on asetettu kaupunkikonsernille kattavat ilmastotoimenpiteet. Tehty työ on vaikuttanut mm. siihen, että suomalaisten kaupunkien vertailutietojen mukaan Tampereen ilmastopäästöt ovat matalimpien joukossa.

Kaupungin hiilineutraalisuuden saavuttaminen vaatii toimenpiteitä myös yrityksiltä. On hyvä, että kaupunki ohjaa tytäryhtiöitään kohti hiilineutraalisuutta ja yhtiöt pitävät tätä tavoitetta tärkeänä.

7

**TAMPEREEN
ALUEEN
VESISTÖJEN TILA**

Puhtaat vedet säilytettävä

Tampereella on 160 järveä ja ne ovat keskeinen osa kaupungin luontoa ja asukkaiden virkistysmahdollisuuksia. Järvien hyvä tila ja sen ylläpito on tärkeää luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvoivat järvet tukevat kestävästä kehitystä ja kaupungin vetovoimaisuutta.

Vesistö tarkoittaa sisävesien muodostamaa kokonaisuutta, jolla on yhteinen laskujoki mereen. Se voi sisältää järviä, jokia, puroja ja lampia. *Vesien suojele* tarkoittaa toimia, joilla pyritään säilyttämään vesistöjen hyvä tila ja estämään niiden pilaantuminen. Tavoitteena on varmistaa, että vedet säilyvät puhtaina ja käyttökelpoisina myös tuleville sukupolville. *Ekologinen tila* tarkoittaa järven biologista tilaa ja eliöstön monimuotoisuutta. Järven, joen tai muun vesimuodostuman ekologinen tila on sitä parempi, mitä lähempänä ollaan luonnontilaa. Ekologisen tilan arvioinnissa vertailukohtana on aina luonnontila. Arvio tarkastelee, kuinka paljon ihminen on toiminnallaan muuttanut kohteen luonnontilaa. Arviointi kohdistuu pääsääntöisesti vesien ekologiseen tilaan.

Arviointikysymykset: Onko kaupungilla selvät vesistöjen ja pienvesien tilaa koskevat tavoitteet? Minkälainen on vesistöjen tila saatavilla olevan tiedon perusteella?

Arvioinnin aineisto koostuu mm. kaupungin palveluista vastaavien henkilöiden haastattelusta, esittelymateriaalista, alan tutkimustuloksista ja kaupungin asiakirjoista.

Vesistöjen ja pienvesien tilaa koskevat tavoitteet

Kaupungin strategiassa ei ole selkeää vesistöjen tilaa koskevaa tavoitetta. Tavoitteena on vahvistaa ja todentaa luonnon monimuotoisuutta kaupunkiympäristössä. Tätä tavoitetta toteutetaan Luonnon monimuotoisuusohjelmassa 2021–2030, jatkossa LUMO-ohjelma. Ohjelman tavoitteena on suojella luonnon monimuotoisuutta kasvavassa ja tiivistyvässä kaupungissa. Suojelua tulee tehdä myös suojelualueiden ulkopuolella ja kaupunkilaisten lähiympäristöissä. Ohjelmassa on kuusi tavoitetta ja 112 toimenpidettä. Vuosina 2022–2025 LUMO-ohjelmaa toteutetaan ja raportoidaan osana hiilineutraaleja tekoja -kehitysohjelmaa.

LUMO-ohjelman yhtenä tavoitteena on, että vesistöjen ja pienvesien tila on hyvä ja niiden eliöstö on monimuotoinen ja elinvoimainen. Tämän tavoitteen painopisteet ovat vesiekosysteemien ja vesielinympäristöjen tilan parantaminen. Näihin kahteen painopisteeseen on kirjattu yhteensä kuusi toimenpidettä. Toimenpiteiden etenemisestä raportoidaan Tampereen ilmasto- ja ympäristövahdissa, joka toimii ohjelman seurantatyökaluna. Raportoinnin mukaan kaikki toimenpiteet on joko toteutettu tai ne etenevät aikataulussa, lukuun ottamatta Tammerkosken kalatieselvitystä. Ohjelmassa asetetut tavoitteet ovat pääsääntöisesti selvät. Arvioinnissa nousi kuitenkin esiin, että ohjelman tavoitteet eivät kata kaikkia vedenlaatuun vaikuttavia toimenpiteitä (esimerkiksi veden kemialliseen tai mikrobiologiseen tilaan liittyvät toimenpiteet).

Vesien tilaa koskevia tavoitteita on asetettu LUMO-ohjelman lisäksi useissa eri ohjelmissa ja suunnitelmissa. Tavoitteiden hajanaisuus on haastavaa, koska selkeää ylätasoa tavoitetta ei ole. Tavoitteita on asetettu LUMO-ohjelman lisäksi mm. EU-tasolla, kansallisella tasolla ja kansainvälisissä sitoumuksissa. Keskeisin näistä on laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä. Tavoitteena on saavuttaa kaikissa pinta- ja pohjavesimuodostumissa vähintään hyvä tila tai niille erillisessä suunnitelmassa asetettu muu tilatavoite viimeistään vuoteen 2027 mennessä. Vesiensuojelun yleisenä tavoitteena on estää vesistöjen haitalliset muutokset ja korjata jo aiheutuneet haitat.

Kaupungilla on useita vesiensuojeluun liittyviä toimijoita, joilla kaikilla on oma vastualueensa. Toiminta on hajanaista, eikä sille ole keskitettyä johtoa tai koordinoitua. LUMO-ohjelman yhtenä toimenpiteenä vesien tilan parantamiseksi on ollut vesiensuojelun koordinaattorin viran perustaminen. Tämä tavoite on saavutettu, mutta kyseisen viran vesiensuojelutoimet keskittyvät lähtökohtaisesti vain hulevesien puhtauteen ja hallintaan.

Vesistöjen tilan seuraaminen

Tampereen järvistä lähes 70:stä tehdään säännöllisesti tarkkailua tutkimussuunnitelman mukaisesti. Tutkimusvälit vaihtelevat yhdestä kahteentoista vuoteen. Keskustan keskeisten järvien (Lahdesjärvi, Kaukajärvi, Särkijärvi, Alasjärvi ja Ahvenisjärvi) tilaa seurataan kerran vuodessa. Seuranta on tehty 1980 luvulta saakka. Näistä julkaistaan vuosittain Tampereen Järvien tila -raportti. Näihin raportteihin kuntalaisillakin on mahdollista tutustua. Lisäksi tietoa kerätään kantakaupungin keskeisten uomien vedenlaadusta säännöllisellä näytteenotolla ja joistakin uomista jatkuvatoimisilla mittauslaitteistoilla.

Kaupungin ympäristönsuojeluyksikkö on laatinut vesistöjen ja pienvesien ekologisen tilan seurantaohjelman vuosille 2025–2036. Ohjelman tavoitteena on koota Tampereen alueen vesistöistä ja pienvesistä tehdyt biologiset selvitykset yhteen ja suunnitella sekä ohjelmoida selvitystarpeita tuleville vuosille.

Vesistöjen tila

Oheisessa kuvassa on esitetty Tampereen alueen vesien ekologinen tila. Ekologinen tila on Tampereen vesistöjen osalta pääosin hyvä. Tampereen suurimmat järvet, Näsijärvi ja Pyhäjärvi, ovat hyvässä ekologisessa tilassa. Virtavesissä on joitakin vesimuodostumia, joiden tila on hyvää huonompi. Järvien ekologista tilaa heikentää erityisesti asutuksen jätevesistä, maa- ja metsätaloudesta sekä keskusta-alueen hulevesistä johtuva ravinnekuormitus. Erityisesti kantakaupungin alueella myös rakentaminen kuormittaa vesistöjä.

Vesien tilaa koskevat tavoitteet eivät koske kaikkia Tampereen vesistöjä, vaan ainoastaan suurimpia vesimuodostumia. Vesien ekologisessa luokittelussa tarkastellaan yksityiskohtaisesti niitä vesiä, jotka on nimetty vesimuodostumiksi. Kaikkia pienempiä vesiä ei ole määritelty vesimuodostumiksi eivätkä ne siten kuulu luokittelun piiriin. Kaikista vesistä on kuitenkin olemassa tilatieto.

Suurten järvien ekologinen tila on hyvä

- *Tampereen alueen vesistöjen ekologinen tila. Sinisellä merkityt vedet ovat erinomaisessa kunnossa, vihreällä hyvässä, keltaisella tyydyttävässä ja punaisella huonossa tilassa. Lähde Suomen ympäristökeskus SYKE 2022, Tampereen karttapalvelu (Oskari)*

Vesiensuojelun kustannukset

Kaupungin vesiensuojelutoimet ovat hajallaan eri yksiköissä ja toiminnoissa. Pitkän tähtäimen budjetointia ei ole. Sen sijaan kustannukset budjetoidaan uusien investointien tai vuosittaisen talousarvion yhteydessä. Suurin osa vesiensuojelutyöstä tehdään kaupunkiympäristön palvelualueella. Vuosina 2019–2023 palvelualueen kustannukset ovat vaihdelleet 241 000 eurosta 3,5 miljoonaan euroon. Vedenlaadun seuranta maksaa vuosittain noin 60 000 euroa. Seuranta on ennustettavaa ja vakaata, koska se perustuu pitkän aikavälin suunnitelmaan.

Tarkastuslautakunnan arviointi Tampereen alueen vesistöjen tilasta

Kaupungin strategiassa ei ole asetettu suoraan vesien suojeluun liittyviä tavoitteita, mutta LUMO-ohjelmassa niitä on. LUMO-ohjelman vesistöihin liittyvät tavoitteet ja niille asetetut toimenpiteet ovat ohjelman raportoinnin mukaan yhtä lukuun ottamatta toteutuneet tai toteutumassa tavoitteille asetettujen aikataulujen puitteissa. Kaupungilla on pääsääntöisesti selvät tavoitteet vesien tilalle. LUMO-ohjelman lisäksi vesien suojelulle on asetettu tavoitteita useissa eri paikoissa, eikä selkeää yltäosan tavoitetta ole.

Tampereen suurimmat järvet, kuten Näsijärvi ja Pyhäjärvi, ovat hyvässä ekologisessa tilassa. Pienempien järvien tila vaihtelee erinomaisesta huonoon.

Kaupungilla on useita vesien suojeluun liittyviä toimijoita. Arvioinnissa syntyneen käsityksen perusteella vesiensuojeluun liittyvää laajaa ja hajallaan olevaa kokonaisuutta ei keskitetysti johdeta ja koordinoita. Erityisen tärkeää olisi koordinoita rakentamisen aikaista vesiensuojelua. Koordinaatiota tarvitaan kaupungin ja yksityisten toimijoiden välille koko kaava-alueen rakentamisen ajaksi.

8

HULEVESITULVIIN VARAUTUMINEN

Sademäärät kasvavat

Hulevesi on maasta tai katolta pois johdettavaa sade- ja sulamisvettä, joka voi sisältää epäpuhtauksia. Kaupunkirakenteen tiivistyessä vettä läpäisemätön pinta kasvaa ja veden imeytyminen maakerrokseen vähenee. Tällaista vettä läpäisemätöntä pintaa ovat esimerkiksi suuret asfalttikentät. *Hulevesitulvassa* kasautunut vesi purkautuu

hallitsemattomasti. Yleisin hulevesitulvan aiheuttaja on rankkasade. Tulvat aiheuttavat haittaa kiinteistöille, liikenteelle ja tulvavettä vastaanottaville vesistöille. Hulevesitulvia voidaan vähentää tulvareittien avulla sekä viivyttämällä ja hyödyntämällä vettä valuma-alueella ennen sen virtaamista tulva-alueelle.

Hulevesien hallintaa käsitellään mm. maankäyttö- ja rakennuslaissa, vesihuoltolaissa ja tulvariskien hallintaa koskevassa laissa. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan kunta vastaa hulevesien kokonahallinnasta asemakaava-alueilla. Kiinteistön hulevesien hallinta on omistajan tai haltijan vastuulla.

Ilmastonmuutos tulee lisäämään sademääriä ja sateiden voimakkuutta Suomessa. Kaupunki on tunnistanut rankkasateisiin liittyvät hulevesitulvat merkittävimmäksi paikalliseksi ilmatorisiksi myrskyjen ohella. Hulevesitulviin varautuminen sisältyy useisiin kaupungin toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin. Strategian mukaan ilmatorisikit ja muutokseen sopeutuminen tulee ottaa vakavasti. Hiilineutraali Tampere 2030 tiekartta tarkentaa, että ilmastonmuutokseen tulee sopeutua ja varautua. Hulevesien hallinnan kehittämistavoite sisältyy lisäksi mm. Luonnon monimuotoisuusohjelmaan.

Kaupunki varautuu tulviin

Arviointikysymys: toteutuuko kaupungin tavoite varautua ilmastonmuutoksesta aiheutuviin hulevesitulviin?

Arvioinnin aineisto koostui kaupungin hulevesiasiantuntijan haastattelusta ja hulevesien hallintaan liittyvistä asiakirjoista. Arviointi kohdistui kiinteistöjen suojaamisen ja liikenteen sujumuuden näkökulmiin. Hulevesien hallinta liittyy kaupungin organisaatiossa mm. maankäytön suunnitteluun, kaavoitukseen, rakentamiseen, rakennusvalvontaan, ympäristönsuojeluun ja terveydensuojeluun. Viheralueet ja hulevedet -yksikkö vastaa hulevesiin liittyvästä suunnittelusta ja hulevesien hallinnasta. Hulevesiin liittyvät asennukset, kunnostukset ja huollot tekevät Tampereen Vesi Oy ja Tampereen Infra Oy. Hyvinvointialueeseen kuuluva Pirkanmaan pelastuslaitos toimii häiriötilanteissa, joissa hulevesistä aiheutuu vaaraa ihmisille, omaisuudelle tai ympäristölle.

Hulevesiohjelma

Kaupungin ensimmäinen hulevesiohjelma laadittiin vuonna 2012. Hiilineutraali Tampere 2030 tiekartan ensimmäiseen versioon sisältyi tavoite päivittää ohjelma. Päivityksessä, vuosien 2023–2030, ohjelmassa mm. määritellään kaupungin hulevesien hallintaa koskevat yleiset periaatteet ja asetetaan sitä koskevat tavoitteet. Tavoitteet liittyvät mm. veden luonnon kierron edistämiseen, hulevesirakenteisiin, luonnon monimuotoisuuteen ja pohjavesiin. Hulevesitulvien hallintaa koskeva tavoite on estää tulvat suunnittelemalla vedelle maanpäälliset tulvareitit.

Tulvareitit

Normaalitilanteessa hulevedet johdetaan pois kaupunkialueelta hulevesiviemäreitä ja avo-ojia pitkin. Rankkasateella vesi tulvii kaduille ja pihoihin, sillä hulevesiverkostoa ei ole suunniteltu vastaanottamaan rankkasateen aiheuttamia suuria vesimääriä. Tulvareitteinä käytetään katuja ja muita yleisiä alueita. Jos tulvareitiksi tarkoitettulla kadulla on syvä monttu, vesi kasautuu siihen.

Kaupunki vastaanottaa satoja hulevesien tulvimiseen liittyviä ilmoituksia vuodessa. Ilmoituksia tulee kaikilta kaupungin alueilta. Vähäiset ja kustannuksiltaan pienet korjaukset tehdään heti. Tyypillinen vähäinen ongelma on veden valuminen kadulta pihaan ja se korjataan esimerkiksi korottamalla kadun reunakiveystä tai muuttamalla maanpinnan korkeutta. Merkittävät korjaukset on yleensä tarkoituksenmukaisinta toteuttaa yhteishankkeena muiden infrarakenteisiin kohdistuvien töiden kanssa.

Satakunnan- kadun risteystä korjattiin

Tulvien ehkäiseminen katuja tasaamalla on vaikeaa varsinkin ydinkeskustassa, missä rakennukset ovat lähellä katujen reunoja. Uusilla asuinalueilla tulvien ehkäiseminen on helppoa, sillä nykyinen laki velvoittaa huomioimaan hulevedet kaavoituksesta lähtien. Keskustan Satakunnankadulla on ollut herkästi tulviva risteysalue pitkään ja sitä korjattiin

viimeksi kesällä 2024. Työ jatkuu kesällä 2025 Puutarhakadun hulevesiverkoston saneerausella, minkä odotetaan parantavan myös Satakunnankadun tilannetta.

Riskit ja varautuminen

Tulvariskien hallintaa koskeva laki velvoittaa kunnat arvioimaan hulevesitulvariskejä. Merkittäväksi riskiksi luetaan esimerkiksi huomattavaa asukasmäärää koskeva talousveden pilaantuminen tai merkittävän voimalaitoksen jääminen tulva-alueelle. Kaupungin vuonna 2024 tekemässä arvioinnissa ei havaittu lain tarkoittamia merkittäviä riskejä. Muiden havaittujen riskien ei arvioitu kasvavan merkittävästi lähitulevaisuudessa. Tulvariskit voivat kuitenkin kasvaa pitkällä aikavälillä ilmastonmuutoksen ja kaupunkirakenteen tiivistymisen takia.

Kaupunki valmistelelee hulevesiin liittyvää varautumissuunnitelmaa, joka valmistuu vuonna 2025. Viheralueet ja hulevedet -yksikön mukaan Tampere on Suomen ensimmäinen kaupunki, joka laatii erillisen varautumissuunnitelman hulevesiä varten. Suunnitelma kattaa mm. riskikohteet, vastuut ja häiriötilanteiden toimintaohjeet. Suunnitelmaa laadittaessa tunnistettiin 30 riskikohdetta. Osa kohteista on jo korjattu ja muille on laadittu alustavat korjaussuunnitelmat.

Tarkastuslautakunnan arviointi hulevesitulviin varautumisesta

Ilmastonmuutoksesta johtuvat hulevesitulvat aiheuttavat monimutkaisia haasteita, joihin varautuminen vaatii useiden alojen asiantuntemusta ja jatkuvaa työtä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan kaupunki on varautunut hulevesitulviin riittävästi ja kehittänyt hulevesien hallintaa pitkäjänteisesti. Varautumista koskevaan yhteistyöhön osallistuu useita kaupungin toimintayksiköjä.

Tarkastuslautakunta kannustaa korjaamaan katualueet, jotka tulvivat herkästi. Lautakunta kysyy, miten varautumissuunnitelmassa tunnistettujen riskikohteiden korjaaminen on edennyt.

Useissa kaupungin asiakirjoissa on määritelty hulevesien hallinnan kehittämiseen liittyviä tavoitteita ja tehtäviä. Työtä ohjaamaan on laadittu mm. hulevesiohjelma, joka sisältää järjestelmälliset kehittämissuunnitelmat. Hulevesien hallinnan ylläpitämiseksi ja parantamiseksi tehdään jatkuvasti korjaus- ja parannustöitä. Poikkeustilanteita koskeva varautumissuunnitelma valmistuu vuonna 2025.

9

**KAUPUNKIYMPÄRISTÖN
RAKENNUTTAMINEN JA
YLLÄPITO -PALVELURYHMÄN
TULOKSELLISUUS**

Kaupunkiympäristön rakennuttamisen ja ylläpidon palveluryhmä (jatkossa palveluryhmä) suunnittelee ja rakennuttaa katuja sekä yleisiä alueita. Lisäksi se järjestää niiden kunnossapidon. Palveluryhmän vastuulle kuuluvat myös mm. pysäköinninvalvonta, joukkoliikenteen lipuntarkastus ja satamapalvelut.

Palveluyksikkö	Esimerkkejä kaupunkiympäristön rakennuttamisen ja ylläpidon palveluryhmän tehtävistä
Kuntatekniikan suunnittelu	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnallisteknisten suunnitelmien laatiminen ja hankkiminen. Näitä ovat katusuunnitelmat, katujen rakentamissuunnitelmat ja geotekniset maaperän rakennussuunnitelmat. • Katuasiantuntijan ja geoteknisen asiantuntijan tehtävät esim. asemakaava-, kaupunkikehitys- ja raitiotiehankkeissa • Yleisten alueiden ulkovalaistuksen suunnittelu- ja asiantuntijatehtävät
Rakennuttaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Liikenneväylien, valaistuksen ja viheralueiden rakennuttaminen. • Katujen ja puistojen rakentamisesta noin 80 % tilataan alan urakoitsijoilta kilpailuttamalla. Noin 20 % rakentamisesta hankitaan tytäryhtiö Tampereen Infra Oy:ltä. • Katu-urakoiden yhteensovittaminen • Joidenkin rakennusurakoiden toteuttaminen kaupungin muille palvelualueille. Esim. liikuntapaikkoja koskevat urakat.
Infraomaisuuden hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • Yleisten alueiden kunnossapidon laatutason määrittely ja kunnossapidon tilaaminen Tampereen Infra Oy:ltä. • Ulkovalaistuksen, liikennevalojen ja tietoliikenneverkkojen kunnossapidon hankinta alan yrityksiltä. • Maarakentamisesta ylijääneen maa-aineksen ja materiaalin vastaanotto ja kierrättäminen, lumen vastaanotto. • Satamapalvelut, jotka sisältävät mm. venepaikkojen vuokraustoiminnan ja satama-alueiden pysäköintipalvelut.
Katutilavalvonta	<ul style="list-style-type: none"> • Pysäköinninvalvonta • Joukkoliikenteen matkalippujen tarkastus • Lupien myöntäminen esim. nosto- ja kaivutöiden tekemiseen yleisillä alueilla • Lain perusteella haltuun otettujen hylättyjen ajoneuvojen ja romuajoneuvojen siirrot

Arviointikysymykset: Miten kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmän tuloksellisuutta mitataan ja seurataan? Onko toiminta ollut tuloksellista saatavilla olevien mittarien perusteella?

Arvioinnin aineisto koostuu mm. työhyvinvointi- ja asiakastytyytyväisyyskyselyjen tuloksista, palveluyksikköjen johtajille suunnatun tarkastuslautakunnan kyselyn tuloksista, palveluryhmän asiantuntijoiden haastatteluista ja palveluryhmän toimintaa kuvaavista asiakirjoista.

Tilinpäätös ja kunnossapidon kustannukset

Toimintakatetta laskettaessa toimintatuotoista vähennetään toimintakulut. Palveluryhmän vuoden 2024 vuosisuunnitelmassa toimintakate oli -38,7 miljoonaa euroa ja tilinpäätöksessä toteutuma oli -35,4 miljoonaa euroa.

Toimintamenot olivat 51 miljoonaa euroa. Suurin erä oli katujen ja yleisten alueiden kunnossapito, jonka menot olivat 31,8 miljoonaa euroa. Tämä erä sisältää katujen ja yleisten alueiden kunnossapidon lisäksi infravastikkeet, jotka kaupunki on maksanut Tampereen Raitiotie Oy:lle. Vastikkeella kaupunki korvaa yhtiölle raitiotieinfran investoinnista aiheutuneita kustannuksia. Seuraavaksi suurin toimintamenojen erä oli puistojen ja viheralueiden kunnossapito.

Palveluryhmän vuoden 2024 investointien bruttomenot olivat 60 miljoonaa euroa. Taloudellisesti merkittävimmät investoinnit liittyivät raitiotien varrella kulkevien ajoratojen, pyöräteiden ja jalkakäytävien rakentamiseen. Toinen merkittävä investointi liittyy Lielahdessa sijaitsevan Enqvistinkadun liittymän rakentamiseen. Kokonaisuus sisältää mm. liittymän paikan siirtämisen, vanhan ratasillan purkamisen ja joukkoliikenteen vaihtotermiinin rakentamisen.

Kaupunkien yleisten alueiden kunnossapidon kustannuksista on saatavilla vertailutietoa, mutta kaupunkien raportoimat kustannukset eivät vastaa kaikilta osin toisiaan. Vertailua vaikeuttavat myös kaupunkien hoidettavana olevien alueiden ja sääolosuhteiden erilaisuus.

Tampere on mukana 14 suomalaisen kunnan kunnossapidon kustannusvertailussa. Vuonna 2022 Suomen suurimmista kaupungeista olivat Tampereen lisäksi mukana Helsinki, Espoo, Vantaa ja Oulu. Vertailu kattoi liikennealueiden, viheralueiden ja järjestelmien kunnossapidon asukas- ja pinta-alakohtaisia kustannuksia. Suuntaa antavasti voidaan todeta, että Tampereen kokonaiskustannukset olivat keskimäärin matalammat kuin vertailun muissa kunnissa. Ainoastaan Tampereen viheralueiden kunnossapidon kustannukset ylittivät verrokkien keskimääräiset kustannukset. Palveluryhmän mukaan tämä voi liittyä siihen, että Tampereella on perinteisesti korkealuokkaiset viheralueet, jotka vaativat kunnossapitotyötä keskimääräistä enemmän.

Kaupunki ostaa yleisten alueiden kunnossapitopalvelun Tampereen Infra Oy:ltä. Palveluryhmä on vertaillut Tampereen Infra Oy:n ja muiden toimialan yritysten kunnossapidon hintoja. Vertailun perusteella Tampereen Infra Oy on keskimääräistä kalliimpi. Hintaeroa on tasattu vuodesta 2023 alkaen kunnossapitosopimuksen tehostamisvelvoitteella, jonka perusteella Tampereen Infra Oy laskee kokonaishintaa 100 000 euroa vuodessa.

Työelämän laatu

Palveluryhmässä oli 75 työntekijää vuoden 2024 lopussa. Vuoden työmäärä oli 74 henkilötyövuotta. Suurimmat henkilöstöryhmät olivat 17 pysäköinnintarkastajaa, 10 katuinsinööriä ja yhdeksän rakennuttajainsinööriä.

Työterveyslaitoksen Kunta10 tutkimus selvittää kunta-alan henkilöstön työhön, terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä kokemuksia. Kyselytutkimus tehdään joka toinen vuosi. Vuonna 2024 palveluryhmän henkilöstön vastausprosentti oli 78. Kyselyn kolme päämittaria koskevat työtä, työyhteisöä ja johtamista. Näiden päämittarien asteikko on 1–100, jossa paras arvo on 1. Palveluryhmän työtä mittaavien kysymysten yhteistulos oli 57, työyhteisön 86 ja johtamisen 62. Nämä tulokset olivat selvästi heikommät kuin edellisessä mittauksessa ja heikommät kuin kaupungissa keskimäärin vuonna 2024.

Kaupungin työntekijäkokemuskysely toteutetaan kaksi kertaa vuodessa. Kysymykset käsittelevät mm. päämääriä, yhteenkuuluvuutta ja turvallisuutta. Tuloksena saadaan vastaajien kokema työelämän laatua kuvaava indeksiarvo välillä 1–100, jossa paras arvo on 100. Suomalalaisten työpaikkojen keskimääräinen tulos on 60. Palveluryhmän vuoden 2024 jälkimmäisen mittauksen arvo oli 57 ja vastausprosentti 68. Koko kaupungin tulos oli 61. Palveluryhmän tulos on vaihdellut välillä 56–66 vuosina 2021–2024 ja samalla jaksolla kaupungin tulos on ollut 60:n tuntumassa.

Kaikkien palveluyksikköjen työntekijäkokemus- ja Kunta10 kyselyn tuloksia ei voida julkaista niiden pienen vastaajamäärän vuoksi. Saatavilla olevista tiedoista voidaan kuitenkin päätellä, että pysäköinninvalvonnan tulokset heikentävät palveluryhmän kokonaistuloksia. Esimerkiksi yksikön monet Kunta10 tulokset kuuluivat kaupungin heikoimpaan kymmeneen

prosenttiin. Heikot tulokset liittyivät mm. johtamiseen, lähiesihenkilötyöhön, työyhteisöön, asiakkaiden taholta koettuihin väkivalta- ja uhkatilanteisiin sekä työn eettiseen kuormitukseen. Pysäköinninvalvonnan tulokset ovat olleet heikkoja jo useita vuosia. Palveluryhmässä on tunnistettu tuloksiin vaikuttavia ongelmia ja niihin on puututtu monin tavoin. Tilanteen parantamiseksi tehdään parhaillaankin toimenpiteitä.

Kaupungin esihenkilöarviointi selvittää esihenkilöiden osaamista kuudella osa-alueella, jotka liittyvät mm. asiakaskeskeisyyteen, uudistumiseen ja strategian toteuttamiseen. Arviointiasteikko on 1–4, jossa neljä on paras arvosana. Palveluryhmän vuoden 2024 Itsearviointien keskiarvo 3,2 oli lähellä koko kaupungin keskiarvoa. Arvioitavan henkilön alaisten ja esihenkilön antamien arviointien keskiarvo 2,9 oli matalampi kuin koko kaupungin keskiarvo 3,4. Palveluryhmän tulokset olivat lähellä edellisvuoden tuloksia.

Palveluryhmässä oli 18 päivää sairauspoissaoloja henkilötyövuotta kohden vuonna 2024. Tämä oli enemmän kuin kaupungin 17 tai kaupunkiympäristön palvelualueen 13 päivää henkilötyövuotta kohden. Myös edellisvuonna palveluryhmän sairauspoissaolot olivat suuremmat kuin kaupungissa ja palvelualueella. Palveluryhmän sisällä sairauspoissaoloja oli eniten fyysistä työtä tekeville pysäköinnintarkastajilla ja matkalippujen tarkastajilla. Sairauspoissaolojen perusteita koskevia tilastotietoja ei voida julkaista pienen henkilömäärän vuoksi. Todennäköisesti yksi vaikuttava tekijä on työn fyysinen luonne. Työterveyslaitoksen mukaan fyysistä työtä tekevien sairauspoissaolot ovat keskimäärin korkeammat kuin muiden ammattiryhmien.

Rakennuttajille useita palkintoja

Palveluryhmän rakennuttajat ovat saaneet viime vuosina useita palkintoja tekemästään työstä. Niihin sisältyy mm. vuoden 2023 ympäristörakenteeksi valittu Näsin puistosilta, Kuntien parhaat kiertotalousteot kilpailun voitto vuonna 2022 ja Tavara-aseman siirron johdosta saatu toinen sija Suomen Rakennusinsinöörien Liiton tunnustuspalkintokilpailussa vuonna 2020.

Palvelujen laatu

Palveluryhmä hankkii yleisten alueiden kunnossapidon kokonaispalveluna Tampereen Infra Oy:ltä. Kokonaispalvelumallissa Tampereen Infra Oy:llä on laaja vastuu kunnossapidon operatiivisesta järjestämisestä. Palveluryhmän tehtäviä ovat mm. palvelujen laatutason ja muiden vaatimusten määrittäminen sekä sopimusseuranta. Palveluryhmä tilaa Tampereen Infra Oy:ltä lisäksi katujen, puistojen ja muiden yleisten alueiden rakentamista. Yleisten alueiden kunnossapidon laatua mitataan vuosittaisilla asukkaille kohdistetuilla kyselyillä.

Talvikunnossapito

Keväällä 2024 toteutettiin mennyttä talvea koskeva kysely, johon saatiin 454 vastausta. Vastaaajista 37 % oli jalankulkijoita, 36 % autoilijoita, 17 % pyöräilijöitä ja 9 % joukkoliikenteen käyttäjiä. Palautteita saatiin eniten 31–50-vuotiailta kaupunkilaisilta. Kyselyn arviointiasteikko oli 0–5, jossa viisi oli paras arvo.

Kyselyyn kerättiin vastauksia kaupungin kymmeneltä kunnossapitoalueelta, joiden kokonaistyytyväisyyden vaihteluväli 2,3–3,3 oli melko pieni. Pääasiallisen liikkumismuodon perusteella tarkasteltuna tyytyväisimpiä olivat pyöräilijät ja joukkoliikenteen käyttäjät. Ikäryhmittäin tarkasteltuna tyytyväisimpiä olivat alle 31-vuotiaat ja tyytymättömiä yli 65-vuotiaat vastaajat.

**Pyöräilijät ja
joukkoliikenteen
käyttäjät
tyytyväisimpiä**

Kunnossapidon laatua ja toimenpiteiden ajoittamista koskeva kokonaistulos oli 2,7. Tämä oli parempi tulos kuin kolmena edellisvuotena. Arvosana 3 tarkoittaa, että väylillä liikkuminen sujuu joistain ongelmista huolimatta ja kadut tulevat kohtuulliseen kuntoon muutamman päivän sisällä. Paras arvosana viisi tarkoittaisi, että laatua tulisi laskea kustannusten säästämiseksi. Koska arviointiasteikko alkaa nolasta ja arvosana viisi tarkoittaa huomattavaa ylilaatua, tulosta 2,7 voidaan pitää hyvänä. Vuosien 2014–2024 kokonaistyytyväisyys on vaihdellut välillä 1,7–3,1.

Keliolosuhteet vaikuttavat talvikyselyjen tuloksiin huomattavasti. Tämän vuoksi palveluryhmä on laatinut mittarin, joka suhteuttaa talven sääolosuhteet ja kunnossapidon vaativuuden asiakastyytyväisyyteen. Mittarin avulla lasketaan talvikauden lopussa taso, jolle asiakastyytyväisyyden tulisi olla yltänyt vällinneissa olosuhteissa. Vaatimustaso ylittyi vuosina 2023 ja 2024.

**Palautteisiin
vastattiin nopeasti**

Palveluryhmä seuraa palautteisiin vastaamiseen kulunutta aikaa. Seurannan mukaan palautteen lähettäjistä noin 90 %:lle on vastattu. Talvikaudella 2023–2024 keskimääräinen vastausaika oli reilu vuorokausi. Viiteen aikaisempaan talveen verrattuna vastausaika oli nopea, sillä se on ollut nopeampi ainoastaan vuonna 2020.

Kaupungissa liikennöivien linja-autojen kuljettajille suunnatussa kyselyssä pyydettiin arvioimaan ajoratojen ja pysäkkien kunnossapitoa talvikaudella 2023–2024. Kuljettajat olivat tyytymättömiä, sillä asteikolla 1–5 vastausten keskiarvo oli 1,8. Kaupunki on tarttunut ongelmiin mm. Tampereen Infra Oy:n sopimusseurannassa sekä liikennöitsijöiden kanssa tehtävässä yhteistyössä. Pysäkkien talvikunnossapito on nostettu kehityskohteeksi.

Palveluryhmä keräsi säännöllistä palautetta 150 pyöräilijältä talvikaudella 2023–2024. Arviointi koski polkupyöräilyn seudullisia pääreittejä. Pyöräilyväylien reittikohtaiset yleisarvosanat olivat hyviä. Niiden keskiarvo vaihteli välillä 3,2–3,7 asteikolla 1–5. Palveluryhmässä on havaittu, että väylän yhtenäinen laatu on tärkeää talvipyöräilijöille. Häiritseviksi koetaan varsinkin kunnossapidon vastuualueiden rajat, joiden kohdalla laatu muuttuu esimerkiksi juuri auratusta auraamattomaksi. Useiden keskeisten reittien laatua on yhtenäistetty toteuttamalla niiden kunnossapito reittikohtaisina kokonaisuuksina talvikaudesta 2022–2023 alkaen.

Kesäkunnossapito

Kesäkunnossapidon kyselyyn saatiin 198 vastausta vuonna 2024. Noin puolet vastauksista koski keskustaa. Palveluryhmä pyrkii nostamaan vastausmäärät 400–500 kappaleeseen ja saamaan vastauksia kattavasti myös kaikilta keskustan ulkopuolisilta alueilta. Toimenpiteenä on jo mm. lisätty kyselyä koskevaa tiedotusta. Vastausmäärät ovat olleet kasvussa vuoden 2019 jälkeen, jolloin saatiin vain 61 vastausta.

Kyselyn kolme osa-alueetta ovat väylät, viheralueet sekä torit, aukiot ja kävelykadut. Vastaaajia pyydetään arvioimaan mm. siisteyttä, valaistusta, leikkivälineiden turvallisuutta sekä kalusteiden ja rakenteiden kuntoa. Kesäkunnossapidon kyselyn arviointiasteikko 1–5 poikkeaa talvikunnossapidon asteikosta, joka on 0–5. Kesän 2024 vastausten keskiarvo 3,5 vastasi edellisvuoden keskiarvoa. Tulos oli hieman parempi kuin vuosien 2015–2024 keskiarvo 3,2. Kolmen osa-alueen keskiarvot olivat keskenään lähes samat ja vastasivat edellisvuoden tasoa.

Puistojen kunnossapidon laatua arvioivat myös Tampereen Infra Oy, kaupungin asiantuntijat ja konsulttiyritys. Kesällä 2024 arvioitiin 36 puistoa ja tulos 3,4 oli sama kuin edellisvuonna. Tulos oli hieman parempi kuin vuosien 2011–2024 keskiarvo 3,2. Arviointiasteikko oli 1–5.

Muiden palveluiden laatu

Palveluryhmä kerää asukkailta palautetta kunnossapidosta, jonka yhteys kaupunkilaisten arjen sujumiseen on helposti havaittavissa. Tarkastuslautakunta selvitti palveluyksikköjen johtajille suunnatulla kyselyllä, miten muiden palvelujen laatua seurataan. Rakennuttamisyksikön vastauksen mukaan kaupungin rakennuttajat valvovat urakoitsijoiden työtä ja laatu-kriteerien toteutumista. Kuntatekniikan suunnittelu kerää julkisia suunnitelmia koskevaa palautetta asukkailta ja yhdyskuntalautakunnalta. Yhteistyökumppaneiltaan se saa palautetta henkilökohtaisina yhteydenottoina. Matkalippujen tarkastusta koskevaa palautetta kerätään asiakaskokemuskyselyllä. Palveluryhmä valvoo itse mm. siltojen, valaistuksen ja sähköjärjestelmien kuntoa.

Kyselyvastausten perusteella hyvää palautetta on saatu mm. hankkeiden valmistelusta, työn jäljestä, laatu-kriteerien toteutumisesta ja asiakaskohtaamisista. Negatiivista palautetta on saatu mm. urakoiden aikaisista liikennejärjestelyistä ja aikataulussa pysymisestä.

Rakennushankkeiden yhteensovittaminen

Katualueilla toteutetaan usein keskenään samanaikaisia tai peräkkäisiä rakennushankkeita, joiden yhteensovittamisesta palveluryhmä vastaa. Yhteensovittaminen helpottaa aikatauluissa pysymistä ja kustannusten hallintaa, lisää turvallisuutta ja vähentää poikkeavien liikennejärjestelyjen tarvetta. Kaupunki, Tampereen Energia Oy, Tampereen Keskuspuhdistamo Oy, Tampereen Sähköverkko Oy ja Tampereen Vesi Oy tekevät sopimukseen perustuvaa yhteistyötä hankkeiden yhteensovittamiseksi. Vuonna 2025 kehitetään hankkekohtaisia sopimuksia ja otetaan käyttöön hankkeiden yhteensovittamista helpottava järjestelmä.

Palvelujen vaikuttavuus

Palvelujen vaikuttavuudella tarkoitetaan positiivisia muutoksia ihmisten hyvinvoinnissa ja yhteiskunnalle koituvia hyötyjä. Palveluryhmän toiminnan vaikutuksia ei voida mitata erillään muista tekijöistä.

Tarkastuslautakunta pyysi palveluryhmän johtajia kuvailemaan palvelujensa vaikuttavuutta. Vastausten mukaan vaikuttavuus ilmenee mm. yleisten alueiden viihtyisyytenä, asukkaiden arjen sujuvuutena, ympäristökuormituksen vähenemisenä, turvallisuuden paranemisenä ja liikenteen sujuvuutena. Kaupunkiympäristön palvelualueen johtaja puolestaan kiteytti palveluryhmän vaikuttavuuden seuraavasti: ”Suunnittelu ja rakennuttaminen mahdollistavat kaupungin kestäväen kasvun, kunnossapito mahdollistaa asukkaiden hyvän arjen ja valvonta mahdollistaa asukkaiden sekä muiden sidosryhmien yhdenvertaisen kohtelun.”

Yhteenveto

Seuraavissa taulukoissa on yhteenveto tämän tuloksellisuusarvioinnin havainnoista. Mittarit eivät ole painoarvoiltaan yhdenvertaisia, mutta taulukot auttavat kokonaiskäsityksen muodostamisessa.

Kunnossapidon kustannukset

Mittari	Havainto
Kunnossapidon kustannusvertailu	Suuntaa-antavasti katsoen kokonaiskustannukset matalammat kuin verrokki-kaupungeissa

Työelämän laatu

Mittari	Havainto
Kunta10-kysely	Tulokset heikommat kuin edellisessä mittauksessa ja kaupungissa keskimäärin
Työntekijäkokemuskysely	Tulokset hieman heikommat kuin kaupungissa ja suomalaisilla työpaikoilla keskimäärin
Esihenkilöarviointi	Tulokset pääosin lähellä edellivuoden ja koko kaupungin tuloksia
Sairauspoissaolot	Poissaoloja oli enemmän kuin kaupungissa keskimäärin. Tulee kuitenkin huomata, että palveluryhmässä on useita fyysistä työtä tekeviä henkilöitä.

Palvelujen laatu

Mittari	Havainto
Talvikunnossapidon laatu ja toimenpideaika, asukkaille suunnattu kysely	Tulokset hyvällä tasolla
Talven vaikeusasteeseen suhteutettu kunnossapidon laatu	Tavoitetaso ylittyi
Palautteisiin vastaamisen nopeus	Nopea verrattaessa edellisiin talviin
Linja-autonkuljettajien tyytyväisyys pysäkkien ja ajoratojen kunnossapitoon	Tulokset heikolla tasolla
Pyöräilyväylien talvikunnossapidon laatu, pyöräilijöiden palautteet	Tulokset hyvällä tasolla
Kesäkunnossapidon kokonaistulos, asukkaille suunnattu kysely	Tulokset hyvällä tasolla
Puistojen kesäkunnossapito, asiantuntijoiden arviointi	Tulokset hyvällä tasolla

■ Tulokset hyvällä tasolla ■ Tulokset tyydyttävällä tasolla ■ Tulokset heikolla tasolla

Tarkastuslautakunnan arviointi kaupunkiympäristön rakennuttaminen ja ylläpito -palveluryhmän tuloksellisuudesta

Palveluryhmä seuraa palvelujen laatua ja työhyvinvointia monipuolisesti ja niitä koskevia tietoja on hyvin saatavilla. Kunnossapidon kustannuksista on saatavilla kaupunkien välisiä vertailutietoja, mutta ne eivät ole täysin yhteismitallisia. Palvelujen vaikuttavuutta ei pystytty mittaamaan yksiselitteisesti.

Asiakastyytyväisyyskyselyt kohdistetaan kuntalaisille selvimmin näkyvään palveluun, eli yleisten alueiden kunnossapitoon. Kunnossapidon laatua mittaavien kyselyjen tulokset olivat hyviä lukuun ottamatta linja-autonkuljettajien tyytyväisyyskyselyn tuloksia. Muiden palvelujen laatua seurataan mm. palveluryhmän omilla valvontatoimenpiteillä ja yhteistyökumppaneilta tulevien yhteydenottojen kautta. Kattava laadun seuraaminen on tärkeää, vaikka kaikista palveluista ei olekaan tarkoituksenmukaista teettää asiakastyytyväisyyskyselyä.

Työhyvinvoinnin tulokset olivat hyviä pysäköinninvalvontaa lukuun ottamatta. Palveluryhmässä on tehty useita toimenpiteitä pysäköinninvalvonnan työhyvinvoinnin parantamiseksi. Tarkastuslautakunta kannustaa jatkamaan kokonaisvaltaisia toimenpiteitä ja esihenkilötyön tukemista, jotta pitkään jatkuneet ongelmat saadaan ratkaistua.

Kunnossapidon kustannusvertailun tuloksia kannattaa tarkastella vain suuntaa antavasti. Vuoden 2022 vertailun perusteella Tampereen kustannukset olivat keskimääräistä matalammat.

Palveluryhmä vastaa katualueilla toteutettavien rakennushankkeiden yhteensovittamisesta. Tähän työhön panostaminen on tärkeää, sillä se parantaa asukkaiden arjen on sujuvuutta ja turvallisuutta.

10

HIEDANRANNAN SAAVUTETTAVUUS

Tampereen strategian painopisteet ovat yhdenvertaiset yksilöt, tekevät yhteisöt, hiilineutraaleja tekoja ja tulevaisuuden edelläkävijyyttä. Hiedanrannan kehitysohjelman strategiset tavoitteet ovat kestävä ja älykäs kaupunginosa, monipuolinen ja elämyksellinen elinympäristö sekä houkutteleva tulevaisuuden elinkeinoympäristö. Hiedanrannan kehitysohjelman tavoitteet edistävät kaikkia neljää kaupungin strategian painopistettä. Kehitysohjelma on tiiviisti kytköksissä Tampereen kaupungin strategiaan tavoitteisiin ja tukee kaupungin pitkän aikavälin visiota.

***Kestävä,
älykäs ja elävä
kaupunginosa***

Arviointikysymys: Mitä saavutettavuuteen liittyviä tavoitteita kaupunki on asettanut Hiedanrannan kehitysohjelmalle? Toteutuvatko nämä tavoitteet?

Arvioinnin aineisto koostuu muun muassa Hiedanrannan kehitysohjelmasta vastaavien henkilöiden haastatteluista, esittelymateriaalista ja kaupungin asiakirjoista. Arviointi kohdistettiin alueen saavutettavuuteen.

Hiedanrannan kehitysohjelma

Tampereen kaupungin kasvupiste on sijainnut eteläisissä ja itäisissä kaupunginosissa jo pidemmän aikaa. Kaupunki osti vuonna 2014 Lielahden vanhan selluloosateollisuusalueen. Yksi keskeinen syy Hiedanrannassa sijaitsevan teollisuusalueen oston oli tarve mahdollistaa kaupungin kasvu myös kaupungin länsiosissa. Hiedanranta sijaitsee noin neljän kilometrin päässä Tampereen keskustasta ja sinne on hyvät kulkuyhteydet. Alueen kehittämistä varten on perustettu Hiedanrannan kehitysohjelma, jonka tehtävänä on varmistaa, että uusi aluekeskus kehittyy tavoitteiden mukaisesti.

Kehitysohjelma käynnistyi jo vuonna 2016

Hiedanrannan kehitysohjelman tavoitteena on luoda kestävä, älykäs ja elävä kaupunginosa. Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa painotetaan ympäristöystävällisiä ratkaisuja. Hiedanrannan kehitysohjelma alkoi vuonna 2016 ja sen arvioidaan jatkuvan vuoteen 2045 asti. Alueelle on alun perin suunniteltu 25 000 asukasta ja 10 000 työpaikkaa.

Hiedanrannan kehitysohjelma etenee pääosin suunnitellusti. Ohjelman haasteet liittyvät erityisesti alueen asukasmäärätavoitteisiin, eritasoliittymän rahoitukseen ja Näsisaaren täyttöön. Vuoden 2024 lopulla kaupunginhallitus tarkasteli Hiedanrannan asukasmäärätavoitetta ja päätti pienentää sitä. Uusi tavoite on noin 18 500 asukasta. Hiedanrannan eritasoliittymän toteutuksen aikataulu on edelleen auki. Rakentaminen edellyttää riittävää rahoitusta. Lisäksi Näsisaaren rakentamisen aikataulu ei ole vielä selkiytynyt. Näsisaaren toisen vaiheen louheen saatavuus on edelleen täsmentymättä. Tällä hetkellä ei ole tarkkaa tietoa, mistä tarvittava louhe saadaan. Arvioiden mukaan toisen vaiheen täyttöön tarvitaan yli miljoona kuutiometriä louhetta.

Aluetta kehittävät toimijat

Hiedanrannan alueen kehittämisessä on mukana useita toimijoita. Kaupunki on laatinut Hiedanrantaa ja Lielahden itäisiä osia koskevan yleissuunnitelman. Kehitysohjelma ohjaa alueen kokonaisvaltaista kehittämistä.

Hiedanrannan Kehitys Oy on kaupungin omistama yhtiö, joka omistaa aiemmin kaupungille kuuluneet Hiedanrannassa kehitettävät maa-alueet ja rakennukset. Yhtiö vastaa näiden alueiden infrastruktuurin rakentamisesta ja tonttien myynnistä talonrakentajille sekä kehittää omistamiaan kiinteistöjä. Kehittämiskonsepti kattaa koko yhtiön omistaman alueen. Yhtiön tavoitteena on myydä rakennusalan yrityksille tontteja ja kehittää alueella olevaa tehdaskiinteistöä myyntikuntoon. Hiedanrannan Kehitys -konserniin kuuluvat tytäryhtiöt Hiedanrannan Palvelut Oy ja Hiedanrannan Pysäköinti Oy. Hiedanrannan Palvelut Oy operoi yhteisiä tiloja ja palveluita ja Hiedanrannan Pysäköinti Oy vastaa pysäköinnin toteuttamisesta maanpäällisiin parkkitaloihin.

ELY-keskus ja Tampereen kaupunki edistävät yhdessä alueelle tulevan eritasoliittymän tiesuunnitelmien laadintaa. Tähän liittyy myös tarvittavat neuvottelut tulevien teiden alle jäävien kiinteistöjen omistajien kanssa.

Tampereen Raitiotie Oy:llä on merkittävä osa Hiedanrannan joukkoliikennejärjestelmässä ja kaupunkikehityksessä. Raitotie yhdistää keskeisiä alueita ja parantaa liikenteen sujuvuutta ja vähentää keskustan ruuhkia. Raitiotieosuus Lentävänniemen ja Hiedanrannan välillä valmistui syyskuussa 2024 ja liikennöinti käynnistyi tammikuussa 2025. Raitiotien suunnittelu Hiedanrannan ja Lielahden läpi Ylöjärven suuntaan on käynnissä ja kytkeytyy myös vahvasti Hiedanrannan yleissuunnitelman toimeenpanoon.

Kiinteistön omistajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä osa Hiedanrannan kehittämistä, sillä yksityinen maanomistus alkaa Hiedanrannan keskusaukion länsireunassa. Kaupunki toivoo, että maanomistuksiin liittyvät neuvottelut saadaan etenemään sujuvasti.

Saavutettavuus

Tampereen kaupungin asuinalueiden saavutettavuutta koskevat kriteerit on määritelty useissa asiakirjoissa, muun muassa kaupunkisuunnittelun ja asemakaavoitusohjelman yhteydessä. Hiedanrannan kehitysohjelman saavutettavuutta koskevat tavoitteet on kirjattu ohjelmasuunnitelmaan. Suunnitelmassa painotetaan erityisesti hyviä liikenneyhteyksiä ja esteettömyyttä, jotta alue on helposti saavutettavissa kaikille asukkaille ja vierailijoille.

Liikenteellinen saavutettavuus

Hiedanrannan kehitysohjelmassa on asetettu tavoitteeksi hyvät liikenneyhteydet. Suunnitelman mukaan Hiedanranta on saavutettavissa kaikilla liikennevälineillä. Alue on jo nyt hyvin saavutettavissa myös julkisilla kulkuvälineillä, kuten raitiovaunulla ja liityntäbusseilla, jotka yhdistävät alueen Tampereen keskustaan ja muihin kaupunginosiin. Lisäksi rakentamisessa panostetaan hyviin kävely- ja pyöräilyteihin, jotta liikkuminen alueella olisi sujuvaa ja turvallista. Alueelle on myös suunniteltu yhteiskäyttöautoja ja sähköpyörien latauspisteitä, jotka tukevat kestäväää ja joustavaa liikkumista. Näsijärven ranta mahdollistaa myös laivayhteyden ja veneilyn. Keskeneräisessä kaupunkiympäristössä tapahtuvat muutokset vaikuttavat saavutettavuuteen ja turvallisuuteen. Hiedanrannan liikennettä koskevat saavutettavuustavoitteet ovat edistyneet pääosin erittäin hyvin.

**Pyöräilyreitteihin
on panostettu**

Monipuoliset liikennratkaisut

Raitiotieyhteys on valmistunut syksyllä 2024. Se yhdistää Hiedanrannan keskustaan ja muihin kaupunginosiin, mikä parantaa alueen saavutettavuutta merkittävästi. *Alueen katutilassa* on tavoiteltu laadukkaita kevyen liikenteen väyliä, ja niitä täydentävät rantareitit Näsijärven rannassa ja pyöräreitit

keskustaan. *Bussiyhteyksiä* on parannettu ja alueelle on lisätty uusia linjoja, jotka palvelevat Hiedanrannan asukkaita. *Pysäköinti* toteutetaan pysäköintitaloissa, mutta kortteleihin toteutetaan erilliset inva- ja saattopaikat.

Yhteiskäyttöautot ja -sähköpyörät ja niiden latauspisteet ovat vielä toteuttamatta. Arvioinnissa saadun tiedon mukaan alueen yhteiskäyttöautopalvelu tulee käyttöön heti asukkaiden myötä. Niille varataan myös autopaikat. Sähköpyörien ja niiden latauspisteiden osalta on vielä ratkaisematta, miten ne hoidetaan käytännössä.

Veneilyn osalta haasteena on alueella oleva nollakuitu. Alueen rannassa on suuri määrä tehdashistorian aikana järven pohjaan laskettua puukuitua, ns. nollakuitua. Puukuitua on isolla alueella. Aluetta ei ole toistaiseksi mahdollista käyttää uintiin tai veneilyyn. Järvi ei myöskään jäädy normaaliin tapaan, eli liikkuminen talvella jäällä ei sillä kohtaa ole mahdollista. Nollakuidun noston ja käsittelyn lupa on tällä hetkellä viranomaiskäsittelyssä. Siihen liittyvän urakkasopimuksen hyväksyminen kaupunginhallituksessa on vielä kesken. Nollakuituratkaisu on joka tapauksessa kustannuksiltaan merkittävä ja ratkaisun toteuttaminen kestää todennäköisesti useita vuosia.

- *Hiedanrannan liikenneyhteydet*

Fyysinen saavutettavuus

Tavoitteena on rakentaa kaikki alueen rakennukset ja julkiset tilat esteettömiksi. Esteettömyys tukee mm. liikuntarajoitteisten henkilöiden omatoimisuutta ja osallisuutta yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Rakennettavien alueiden esteettömyyteen liittyy useita lainsäädännön vaatimuksia. Lisäksi yleisten alueiden suunnittelussa noudatetaan suunnitteluperusteita, jotka muun muassa edistävät yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä.

Hiedanrannassa fyysinen saavutettavuus on otettu huomioon monin tavoin. Alueella on esteettömiä kulkureittejä, jotka mahdollistavat sujuvan liikkumisen kaikille. Rakennusten sisäänkäynnit ja yleiset tilat suunnitellaan esteettömiksi, ja niissä tulee käyttää liikkumista helpottavia ratkaisuja, kuten luiskia ja automaattisia ovia.

Tavoitteena on, että julkiset tilat ja palvelut ovat alueella helposti saavutettavissa. Alueella on yhteiskäyttötiloja, joita asukkaat voivat käyttää esimerkiksi juhlien järjestämiseen tai harrastekerhojen kokoontumisiin. Nämä ovat pääsääntöisesti esteettömiä. Lisäksi Hiedanrannassa on maksullisia, hyvin varusteltuja etätyöpisteitä, jotka mahdollistavat etätyön tekemisen lähellä kotia. Ulkoalueet, kuten puistot ja kävelyreitit, on suunniteltu esteettömiksi.

Palveluiden saavutettavuus

Palveluiden saavutettavuus tarkoittaa, että kaikki ihmiset voivat käyttää ja hyödyntää palveluita helposti ja yhdenvertaisesti. Palveluiden saavutettavuuden tavoitteena on varmistaa, että esimerkiksi julkiset palvelut, kuten terveydenhuolto, koulutus ja kulttuuripalvelut, ovat kaikkien ulottuvilla ja että niiden käyttö ei ole estynyt esimerkiksi hinnan tai sijainnin vuoksi.

Hiedanranta on läntisen kaupunkiseudun keskus ja kehitysohjelman mukaan alue tarjoaa valmistuttuaan kaikki olennaiset palvelut asukkailleen. Asuinrakentaminen ja palveluiden kehittäminen tapahtuvat vaiheittain, mutta kehitysohjelma-alueelta Lielahdesta löytyy jo monipuolisia palveluita ensimmäisten asukkaiden käyttöön. Hiedanrannan ensimmäiset lähipalvelut ovat ravintola- ja kahvilapalvelut sekä kulttuuri- ja tapahtumapalvelut kartanon ja tehtaan yhteydessä.

Digitaalinen saavutettavuus

Digitaalisen saavutettavuuden tavoite on varmistaa, että kaikki digitaaliset palvelut ovat helppokäyttöisiä ja saavutettavissa kaikille käyttäjille, riippumatta heidän fyysisistä, sosiaalisista tai teknologisista rajoitteistaan. Tämä tarkoittaa, että verkkopalvelut ja mobiilisovellukset suunnitellaan ja toteutetaan esteettömiksi ja helposti käytettäviksi.

Hiedanrannan digitaalisessa saavutettavuudessa on keskitytty erityisesti Hiedanrannan verkkosivustoon, joka on uudistettu tammikuussa 2025. Alueen asukkaita palvelee koko kaupunginosan intranet. Tavoitteena on, että digitaaliset palvelut kehittyvät fyysisten palveluiden rinnalla.

Sosiaalinen saavutettavuus

Sosiaalisella saavutettavuudella tarkoitetaan mahdollisimman monimuotoista asumista. Sosiaalinen saavutettavuus tarkoittaa myös sitä, että kaikki voivat osallistua yhteisön toimintaan ja tuntea olonsa tervetulleiksi riippumatta heidän taustastaan, taloudellisista resursseistaan tai kyvyistään. Sosiaalinen saavutettavuus Hiedanrannassa tarkoittaa mm. yhteisöllisyyden ja tasa-arvon edistämistä.

Hiedanrannan asuntotarjonnassa huomioidaan, että 30 % tonteista luovutetaan kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon. Lisäksi yksi kolmasosa asumisen kerrosalasta tulee tavoitteiden mukaan esittää vähintään kolmen asuinhuoneen perheasuntoina. Perheasuntoja voidaan muodostaa myös kahden asunnon yhdistelmänä, mikä lisää mahdollisuuksia suurten perheasuntojen syntymiseen ja tuo joustoa muuttuviin elämäntilanteisiin.

Hiedanrannan asumisratkaisut tukevat yhteisöllisyyttä ja monimuotoista asumista tarjoamalla yhteiskäyttötiloja ja mahdollisuuksia asukkailla vaikuttaa niiden käyttöön. Kaupunkirakenne ja korttelipihat on tarkoitettu yhteisiksi oleskelualueiksi ja kohtaamispaikoiksi. Yhteisöllisyyttä tuetaan Hiedanrannan taideohjelman ja tapahtumakulttuurin avulla. Tavoitteena on varmistaa, että kaikkien asukkaiden tarpeet huomioidaan suunnittelussa.

Tarkastuslautakunnan arviointi Hiedanrannan saavutettavuudesta

Hiedanrannan saavutettavuus on otettu hyvin huomioon suunnitelmissa ja arviointihetken valmistuneissa osa-alueissa. Alueelle pääsee helposti eri kulkuneuvoilla, kuten raitiovaunulla, bussilla, autolla sekä kävellen ja pyöräillen. Esteettömyys on huomioitu laajasti ja kattavasti alueiden ja rakennusten suunnittelussa. Alueella on osittain jo rakennettu ja osittain rakenteilla kattavat lähipalvelut.

Hiedanranta tukee yhteisöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta tarjoamalla monia yhteiskäyttötiloja ja tapahtumia, jotka edistävät sosiaalista vuorovaikutusta ja osallisuutta. Lisäksi Hiedanrannan verkkopalvelut ja digitaaliset ratkaisut on suunniteltu saavutettaviksi kaikille käyttäjille, noudattaen digipalvelulain vaatimuksia. Hiedanrannassa on käytössä tulevaisuudessa yhteiskäyttöautot ja mahdollisesti myös yhteiskäyttöpyörät.

11

**TAMPEREEN ENERGIA OY:N
VUOSITAVOITTEIDEN
TOTEUTUMINEN**

Tytäryhtiö Tampereen Sähkölaitos Oy vaihtoi nimensä Tampereen Energia Oy:ksi vuonna 2023. Konsernin emoyhtiö tuottaa kaukolämpöä, kaukojäähdytystä, kaasua ja sähköä. Näistä yhtiö myy sähköä sähköpörssiin ja muita tuotteita loppuasiakkailleen. Kaukolämmön ja -jäähdytyksen osuus oli 69 % vuoden 2024 liikevaihdosta ja sähkön myynnin osuus oli 24 %. Emoyhtiön liikevaihto oli 237 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos 31 miljoonaa euroa vuonna 2024.

Konserniin kuuluu kolme tytäryhtiötä. Tampereen Energia Sähköverkko Oy vastaa sähkönsiirtopalvelusta Tampereella. Tampereen Vera Oy rakentaa ja kunnossapitää sähkö- ja ulkovalaistusverkkoja. Tammervoima Oy tuottaa sekajätteestä energiaa. Konserniin kuuluva osakkuusyhtiö on Enermix Oy. Konsernin suurimmat voimalaitokset sijaitsevat Naistenlahdessa, Lielahdessa ja Tarastenjärvellä. Niiden lisäksi kaupungin keskustassa on kolme vesivoimalaitosta. Konsernissa työskentelee noin 400 henkilöä.

Arviointikysymys: toteutuivatko Tampereen Energia Oy:n vuoden 2024 tavoitteet?

Osinko

Tavoitteen mukaan vuonna 2024 maksetun osingon tuli olla 50 % konsernin nettotuloksesta tai vähintään 20 miljoonaa euroa. Tavoitteella tarkoitetaan tilikauden 2023 osinkoa, joka on maksettu vuoden 2024 puolella. Tavoite toteutui, sillä yhtiön maksama osinko oli 20 miljoonaa euroa. Konsernin vuoden 2023 nettotulos oli 22 miljoonaa euroa. Kaupunki sai vuonna 2023 suurimman yhtiökohtaisen osinkotuottonsa Tampereen Energia Oy:ltä.

Konsernin vuoden 2024 liikevaihto oli 303 miljoonaa euroa ja tilikauden tulos 38 miljoonaa euroa. Tilikaudelta 2024 ennakoitaan maksettavan osinkoa 20 miljoonaa euroa.

Uusiutuva energia

Vuoden 2024 tavoite oli nostaa uusiutuvan energian osuus energiatuotannosta 65 prosenttiin edellisvuoden 63 prosentista. Uusiutuvaksi energiaksi katsotaan vesivoima, tuulivoima, bioenergia ja jäte-energia. Tavoitetaso ylittyi selvästi, sillä uusiutuvan energian osuus oli 74 prosenttia. Tavoitetason ylittymisen mahdollisti vuonna 2023 käyttöön otettu Naistenlahti 3-biovoimalaitos, joka tuottaa valtaosan yhtiön energiasta.

Yhtiö tavoittelee hiilinegatiivisuutta

Yhtiö tavoittelee energiatuotantonsa hiilineutraalisuutta vuoteen 2030 mennessä ja hiilinegatiivisuutta vuoteen 2040 mennessä. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi yhtiö investoi uusiin kaukolämmön tuotantomenetelmiin, kuten sähkökattiloilla tuotettavaan lämpöön. Sähkökattilan

energiälähde on tuulivoima. Kattila kuumentaa vettä, joka johdetaan kaukolämpöverkkoon. Yhtiöllä on jo yksi sähkökattila ja se ottaa kaksi uutta kattilaa käyttöön vuonna 2025. Kattiloiden lisäksi yhtiö ottaa käyttöön kaksi kaukolämpöakkuja, joihin johdetaan sähkökattiloilla tuotettua lämpöenergiaa. Ladattua energiaa puretaan kulutuspiikkien aikana kaukolämpöverkkoon. Toinen tavoitetta toteuttava investointi on savukaasun hukkalämpöä talteen ottava laitos. Se muuttaa Naistenlahden biovoimalaitoksen hukkalämmön kaukolämmöksi. Laitos otettiin käyttöön keväällä 2025.

Yhtiön käyttämät energialähteet ja tuotantomenetelmät ovat niin monipuoliset, että fossiilisia polttoaineita tarvitaan vain kovilla pakkasilla ja häiriötilanteissa. Kaukolämpöä tuotetaan mm. biomassasta, hukkalämmöstä, tuulivoimasta ja jäte-energiasta. Yhtiö käyttää ainoastaan kotimaisia polttoaineita, mikä vähentää niiden kuljetuksen päästöjä. Säätila vaikuttaa siihen, mikä tuotantomenetelmä on milläkin hetkellä edullisin. Tästä syystä yhtiön kaukolämmön tuotantoa ohjataan tuntikohtaisesti. Monipuoliset energian tuotantomenetelmät ovat myös keino varautua häiriötilanteisiin. Jos yksi laitos ei toimi, korvataan sen tuotannon menetys toisilla tuotantotavoilla.

Hukkalämmöstä kaukolämpöä

Hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen

Kaupungin talousarvion mukaan konsernin kolmas tavoite on ”hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen”. Mittari on ”tehdyt toimenpiteet”. Tarkastuslautakunta ei arvioi tavoitteen toteutumista, sillä tavoite ja mittari ovat epäselvät. Kaupunginhallitus raportoi tavoitteen toteutuneeksi. Tarkastuslautakunta suosittelee muotoilemaan tavoitteet niin, että niistä käy ilmi toteutumiseen vaadittavat toimenpiteet.

Omistajaohjauksen ja yhtiön toimitusjohtajan haastattelujen perusteella tavoite liittyy energian tuotannossa syntyvän hiilidioksidin talteen ottamiseen ja hyödyntämiseen. Hiilidioksidiä aiotaan käyttää tulevaisuudessa uusien tuotteiden, kuten synteettisten polttoaineiden, raaka-aineena. Vuonna 2024 yhtiö teki hiilidioksidin talteenottoa ja hyödyntämistä koskevaa selvitys- ja suunnittelutyötä. Lisäksi yhtiö valmisteli sopimusta, jonka perusteella Tammervoima Oy:n hyötyvoimalaitoksessa syntyvä hiilidioksidi johdetaan e-metaanin tuotantolaitokseen, jonka Nordic Ren-Gas Oy rakentaa Tarastenjärvelle. Sopimus allekirjoitettiin tammikuussa 2025. Vastaavan tyyppistä tuotantolaitosta suunnitellaan myös Nokialle Kolmenkulman alueelle. Tuotantolaitos hyödyntäisi Naistenlahden voimalaitoksen hukkalämpöä.

Liiketoimintakauppa

Tampereen Energia Oy myi sähkön vähittäismyynnin liiketoimintansa Väre Oy:lle vuoden 2024 alussa. Yhtiö totesi sähkön vähittäismyynnin kannattavuuden heikoksi, sillä sen tulos oli lähellä nollaa. Sähkön vähittäismyynnin osuus konsernin liikevaihdosta oli 24 % vuonna 2023.

Valtaosa sähkön vähittäismyynnin asiakkaista asui Pirkanmaan alueella. Kannattavuuden parantaminen olisi vaatinut myyntialueen kasvattamista valtakunnalliseksi. Tähän olisi tarvittu huomattavat investoinnit, mutta tuottomahdollisuudet olisivat olleet epävarmoja ja niiden toteutuminen useiden vuosien päässä. Toimitusjohtajan mukaan yhtiö voi liiketoimintakaupan jälkeen keskittyä entistä paremmin strategiaansa lämmittää kaupunkia hiilineutraalisti.

Tarkastuslautakunnan arviointi Tampereen Energia Oy:n vuositavoitteiden toteutumisesta

Tampereen Energia Oy:n kolmesta tavoitteesta kaksi toteutui ja yhden toteutumista ei voitu arvioida. Yhtiö maksoi kaupungille huomattavan 20 miljoonan euron osingon vuonna 2024. Uusiutuvan energian osuutta koskeva tavoitetaso ylittyi reilusti. Yhtiö on edistänyt hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen tähtääviä suunnitelmiaan johdonmukaisesti. Talteenottoa ja hyödyntämistä koskeva tavoite on kuitenkin niin yleisellä tasolla ilmaistu, että sen toteutumista ei voida arvioida.

Kaupunki tavoittelee hiilineutraalisuutta vuoteen 2030 mennessä. Tampereen Energia Oy:llä on keskeinen merkitys tavoitteen saavuttamisessa, sillä lämmitys aiheuttaa kaupungin suurimmat ilmastopäästöt. Nämä päästöt ovat vähentyneet merkittävästi yhtiön investointien ansiosta. Yhtiöllä on suunnitelmat energiatuotannon hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä ja hiilinegatiivisuuden saavuttamiseksi vuoteen 2040 mennessä.

Yhtiön energialähteiden ja tuotantomenetelmien monipuolisuus on merkittävää. Se mahdollistaa kaukolämmön tuotannon taloudellisuuden, ilmastopäästöjen minimoimisen ja toimitusvarmuuden turvaamisen.

A nighttime photograph of the Särkänniemi amusement park in Tampere, Finland. The scene is illuminated by city lights, the park's own lights, and a large display of red and white fireworks exploding in the dark sky. On the right side, the prominent tower of Särkänniemi is lit up with purple and pink lights, topped with a green light. In the foreground, the roller coaster tracks of the park are visible, and the city lights of Tampere are seen in the background across the water.

12

**TAMPEREEN
SÄRKÄNNIEMI OY:N
VUOSITAVOITTEIDEN
TOTEUTUMINEN**

Tampereen Särkänniemi Oy:n (jatkossa Särkänniemi) päätoimiala on huvipuistotoiminta. Huvipuisto avattiin vuonna 1975. Yhtiön toiminta koostuu huvipuistosta, Koiramäen eläinpuistosta, akvaariosta, planetaariosta ja Näsinneulan näkötorresta. Lisäksi alueella toimii Sara Hildénin taidemuseo. Yhtiön mukaan Särkänniemi on Tampereen matkailun merkittävin yksittäinen vetovoimatekijä. Kaupungin omistus yhtiöstä on 100 %.

Vuonna 2024 Särkänniemen liikevaihto oli 21 miljoonaa euroa ja tilikauden voitto oli 1,2 miljoonaa euroa. Särkänniemessä työskenteli keskimäärin 191 henkilöä vuonna 2024. Henkilöstömäärä väheni 23:lla edellisvuoteen nähden. Vähenemiseen vaikuttivat muutosneuvotteluissa sovitut sopeutustoimet sekä huvipuiston henkilöstömäärän suhteuttaminen ennakoituihin kävijämääriin. Vilkkaimpaan aikaan henkilöstöä oli 520 henkeä. Merkittävä osuus henkilöstöstä on määräaikaista kausihenkilöstöä. Vuonna 2024 työsuhteista 18 % oli vakituisia ja 82 % määräaikaisia.

Arviointikysymys: toteutuivatko Tampereen Särkänniemi Oy:n vuoden 2024 tavoitteet?

Arvioinnin aineisto koostuu mm. Särkänniemen ja kaupungin vastuuhenkilöiden haastattelusta, yhtiön tilinpäätöksestä ja esittelymateriaalista.

Maksettu osinko

Tavoitteena oli, että yhtiö maksaa vuonna 2024 osinkoina 1 miljoonaa euroa. Särkänniemi on maksanut tavoitteen mukaisen osingon.

Omistaja-arvo

Omistaja-arvon paranemista koskeva tavoite toteutui. Omistaja-arvon määrittelyyn ei ole annettu yhtiölle valmista laskukaavaa. Omistajaohjauksen mukaan omistaja-arvon määrittäminen on toimiala- ja yhtiökohtaista. Omistajalle on tärkeintä löytää arvon kehittymistä kuvaava mittari, ei niinkään mahdollisessa myyntitilanteessa käytettävää myyntiarvoa. Yhtiö käyttää omistaja-arvon määrittämisessä laskentakaavaa, joka on hyväksytty omistajaohjauksen kanssa käytyjen neuvottelujen yhteydessä. Laskentakaavasta ei ole tehty erillistä kirjallista sopimusta.

Yhtiön tuottavuus, taloudellisuus ja toimintaan vaikuttaneet tekijät

Viime vuosina Särkänniemen toimintaympäristö on ollut poikkeuksellisen epävakaa. Koronaepidemian aikaiset rajoitukset vaikeuttivat yhtiön toimintaa huomattavasti. Särkänniemi saatiin pidettyä auki koko pandemian ajan, mutta yhtiön tulokseen se vaikutti merkittävästi. Vuonna 2020 yhtiö teki tappiota 3,8 miljoonaa euroa.

Vuodet 2021 ja 2022 olivat Särkänniemelle olennaisesti onnistuneemmat. Vuonna 2021 yhtiö teki voittoa lähes 1,4 miljoonaa euroa ja 1,1 miljoonaa euroa vuonna 2022. Sen sijaan vuonna 2023 Särkänniemen tulos oli 45 tuhatta euroa. Pandemian jälkeen alkoivat Venäjän hyökkäys Ukrainaan, historiallisen raju inflaatio, energiakriisi ja sota Gazassa. Kaikki nämä tapahtumat ovat vaikuttaneet myös Särkänniemen toimintaan. Kriisien takia asiakkaiden ostovoima ja luottamus talouteen ovat laskeneet. Samaan aikaan Särkänniemen käyttämien tuotteiden ja palveluiden hinnat ovat nousseet merkittävästi. Yhtiön mukaan raaka-aineiden hintojen nousua ei ole ollut mahdollista viedä kokonaisuudessaan lippujen ja tuotteiden hintoihin asiakkaiden hiipuneen ostovoiman takia.

Tiukan taloustilanteensa takia Särkänniemi kävi alkuvuodesta 2024 muutosneuvottelut. Neuvotteluiden tuloksena pääosa henkilöstöstä lomautettiin kuukaudeksi ja muutama työsuhde päätettiin.

Särkänniemen kehittäminen

Tavoitteena elämyksien keskittymä

Kaupunginvaltuusto hyväksyi vuonna 2021 Särkänniemen elämysalueen kehittämisen periaatteet. Loppuvuodesta 2024 valtuusto hyväksyi 25,7 miljoonan euron sijoitukset alueen kehittämiseen. Sijoitus koostuu rahallisesta sijoituksesta ja maa-alesijoituksesta. Tavoitteena on luoda Särkänniemestä ympärivuotinen elämyksien ja vapaa-ajan keskittymä. Kehityshankkeeseen sisältyy mm. rantaravintolat, hotelli, kylpylä sekä mediamaailma. Alueella on viime vuosina uudistettu Näsin puistosilta ja sijoitettu raitiotiepysäkki huvipuiston lähelle. Valtuuston päätöksestä on tehty alkuvuodesta 2025 valitus hallinto-oikeuteen, mikä vähintään viivästyttää maa-alueiden siirtoa Särkänniemelle. Asian käsittely oli arviointikertomuksen valmistuessa kesken.

Särkänniemi on uudistanut hinnoitteluaan tasataksen kävijämääriä, parantaakseen käyttäjäkokemusta ja houkutellakseen uusia asiakkaita. Hiljaisempina päivinä liput ovat edullisempia, kun taas vilkkaampina päivinä hinnat nousevat.

Särkänniemi osana kaupungin strategiaa

Tampereen kaupungin kulttuuristrategiassa 2030 mainitaan tavoite olla Pohjoismaiden vetovoimaisin elämiskaupunki ja yksi johtavista tapahtumakeskuksista. Tämä tavoite sisältää Tampereen aseman vahvistamisen kansainvälisen tason kulttuuri-, tapahtuma- ja urheilukaupunkina. Strategiassa korostetaan myös mittareita, kuten majoitusyöpymisten määrää ja kävijämääriä keskeisissä kohteissa. Särkänniemellä on tavoitteen saavuttamisessa erittäin merkittävä rooli.

Kaupunki on asettanut tavoitteekseen olla hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä. Kestävän matkailun Hub hankkeessa kehitetään Särkänniemen alueelle vähähiilisiä matkailupalveluita. Hankkeen päämäärä on nostaa Särkänniemen alue yhdeksi kaupungin ilmastotyön näkyväksi merkiksi matkailun osalta. Projekti toteutetaan yhteistyössä mm. oppilaitosten ja yritysverkoston kanssa. Särkänniemellä on ollut jo yli 20 vuotta ISO 14001 ympäristösertifikaatti. Särkänniemellä on myös Visit Finlandin myöntämä Sustainable Travel Finland -merkki ainoana huvipuistona Suomessa.

Särkänniemellä on valmisteilla uusi yhtiökohtainen strategia. Uusi strategia on tarkoitus julkaista vuonna 2025.

Tarkastuslautakunnan arviointi Särkänniemi Oy:n vuositavoitteiden toteutumisesta

Huvipuistolla on ollut viime vuosina merkittäviä haasteita, jotka ovat johtuneet monista ulkoisista tekijöistä, kuten yleisestä maailmantalouden epävarmuudesta, kuluttajien heikentyneestä ostovoimasta ja koronapandemiasta. Näistä huolimatta yhtiö on onnistunut sopeutumaan haastaviin olosuhteisiin ja saavuttamaan sille asetetut tavoitteet. Yhtiö on supistanut kulurakennettaan suunnitellusti, mikä on mahdollistanut kustannusten hallinnan ja parantanut yhtiön kannattavuutta. Lisäksi yhtiö on houkutellut uusia asiakkaita panostamalla markkinointiin ja muuttamalla hinnoittelukäytäntöjään.

Yhtiö maksoi vuonna 2024 osinkoa sille asetetun tavoitteen mukaisesti ja yhtiön omistaja-arvo kehittyi kuluneen vuoden aikana tavoitteen mukaisesti, eli positiivisesti. Yhtiöön on vuonna 2024 pääomitettu merkittävästi, mikä osoittaa kaupungin vahvan sitoutumisen yhtiön tulevaisuuteen. Kaupunki odottaa, että tämä pääomitus mahdollistaa yhtiön kasvun ja kehityksen, sekä tuo lisää matkailijoita ja taloudellista hyötyä alueelle.

13

**VUODEN 2023
ARVIOINTIKERTOMUKSEN
HAVAINTOJEN
SEURANTA**

Kaupunginhallitus vastasi tarkastuslautakunnan vuoden 2023 arviointikertomuksen havaintoihin kokouksessaan 7.10.2024. Vastine käsiteltiin valtuustossa 21.10.2024. Vastineessa selvitettiin, miten havaintoihin on reagoitu.

Perusopetus kehittää maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kielenopetusta

Suomen kielen opetuksen ja oman äidinkielen opetuksen toimivuuden arviointi oli kesken, kun arviointikertomus valmistui. Tarkastuslautakunta kysyi, minkälaisia tuloksia arvioinnista saatiin.

Vastineen mukaan arvioinnissa havaittiin, että erityisen tuen oppilaisissa on suhteellisesti enemmän suomea toisena kielenä opiskelevia lapsia kuin äidinkielenään suomea opiskelevia. Vieraskielisten lasten opetusta kehitetään huomioimalla erilaiset tuen tarpeet entistä paremmin. Suomen kielitaidon vahvistamiseksi on suunniteltu toimenpiteitä, jotka liittyvät mm. ryhmäjakoisiin.

Vastineen mukaan opetuksen laatu nostettiin oman äidinkielen opetuksen kehittämis-kohteeksi. Laatua parannetaan mm. lisäämällä oppitunneille tarvittaessa toinen opettaja. Kehittämiseen kohdennetut henkilöresurssit järjestettiin kasvattamalla oman äidinkielen ryhmien vähimmäiskokoa. Kun pienimmät ryhmät lakkautettiin, vapautui niiden opetusresurssi laadun parantamiseen.

Tammelan stadion -allianssihanke maksoi 44,1 miljoonaa euroa

Tarkastuslautakunta kysyi, kuinka suuri oli Tammelan stadion -allianssihankeksen lopullinen kustannus. Vastineen mukaan kustannus oli 44,1 miljoonaa euroa ja lisäksi kaupunki sai Stadionkorttelin maanmyyntituloja 15,1 miljoonaa euroa. Stadionin alkuperäinen kustannusarvio oli 28,4 miljoonaa euroa, johon kaupunki sai avustuksia 1,75 miljoonaa euroa.

	Kustannusarvio	Toteutuma
Tuotot	0,00	15,1
Avustukset	1,75	1,75
Kulut	28,40	44,1

- *Tammelan stadion -allianssihankeksen tuotot, avustukset ja kustannukset, miljoonaa euroa*

Työllisyydenhoidon yhdyspinnat edelleen osittain epäselvät

Tarkastuslautakunta kysyi, onko kaupungin ja hyvinvointialueen välisten työllisyydenhoidon yhdyspintojen toiminta saatu järjestettyä lainmukaiseksi. Vastineen mukaan työllisyyden edistämiseen liittyvät yhdyspinnat kaipaavat edelleen tarkentamista, vaikka kehitystä parempaan on tapahtunut. Kaupungin ja työllisyysalueen näkökulmasta katsoen hyvinvointialueen henkilöresurssien kohdentuminen lakisääteiseen yhdyspintatyöhön ei ole vielä selkeää. Palvelurakenteet ja yhteiset asiakaspalvelun toimintamallit kaipaavat täsmentämistä ja vakiinnuttamista.

Kaupunkilaisille tietoa tytäryhtiöiden omistamisen perusteista

Tarkastuslautakunta kysyi, voisivatko yhtiökohtaiset omistajastrategiat ja tytäryhtiöiden omistamisen perusteet olla jatkossa julkisia. Vastineen mukaan omistajastrategiat sisältävät todennäköisesti jatkossakin omistajan liikesalaisuuden piiriin kuuluvia yksityiskohtia. Jatkossa voisi olla mahdollista julkaista avoimet, yleisluontoiset kuvaukset siitä, miksi kaupunki omistaa tytäryhtiönsä ja mitä se odottaa omistuksiltaan.

Tytäryhteisöjen tiedottaminen

Tarkastuslautakunta kysyi omistajan näkemystä siihen, tulisiko tytäryhteisöjen tuoda toimintaansa ja merkitystään nykyistä enemmän tiedoksi kaupunkilaisille. Vastineen mukaan konserniohjeessa kerrotaan, miten tytäryhteisöjen hallituksen ja toimitusjohtajan tulee viestiä yhtiön toiminnasta. Tytäryhteisöjen tulee tiedottaa mm. vastuullisuudesta, yhtiön omistuksesta, hallituksen ja johdon jäsenistä, tilinpäätöksestä ja investoinneista.

Strategisesti tai taloudellisesti merkittävät tytäryhtiöt

Vuonna 2023 kaupunki luokitteli yhdeksän tytäryhtiötä strategisesti tai taloudellisesti merkittäviksi. Luokittelusta ei käynyt ilmi, ovatko kyseiset yhtiöt merkittäviä ainoastaan strategisesti tai taloudellisesti vai sekä strategisesti että taloudellisesti. Tarkastuslautakunta kysyi, voidaanko jatkossa määritellä julkisessa asiakirjassa, mitkä yhtiöt ovat strategisesti ja mitkä taloudellisesti merkittäviä. Vastineen mukaan omistukset on luokiteltu hallintosäännön mukaan. Hallintosäännön mukaan tulee tunnistaa strategisesti tai taloudellisesti merkittävät yhtiöt. Sääntö ei erikseen kehota tunnistamaan, onko yhtiö merkittävä strategisesti, taloudellisesti vai molemmista näkökulmista.

Kaupungin ja Tampereen Palvelukiinteistöt Oy:n yhteistyö

Tarkastuslautakunta kysyi omistajaohjauksyksiköltä sekä Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka palveluryhmältä, olisiko kaupungin tarpeellista ja mahdollista syventää yhteistyötä Tampereen Palvelukiinteistöt Oy:n kanssa. Vastineen mukaan yhteistyön syventäminen on mahdollista. Kaupungin tarkoitus on rakentaa prosessi, jossa myytäviin kohteisiin ja kaupungin käytössä olevien kiinteistöjen tulevaisuuteen saadaan yhtiön ja kaupungin yhteinen näkyvä.

Vastineen mukaan yhteistyön syventäminen edellyttää, että yhtiön talous kestää kehityskohteiden ostamisen. Nykyisellään Palvelukiinteistöt Oy:n kiinnostus painottuu kohteisiin, joista saadaan vuokratuloja. Kaupungilla on vain vähän tällaisia kohteita. Kaupungin näkökulmasta Tampereen Palvelukiinteistöt Oy:tä tarvittaisiin kehittämään kohteita, joita kaupunki ei voi kehittää perustehtävänsä puitteissa. Tällaisissa kohteissa esimerkiksi suojeltu rakennus säilyy. Kehitystyö pitää sisällään uuden kaupallisen käyttötarkoituksen löytämisen, investointeja edellyttävän peruskorjaamisen, vuokralaisten hankkimisen ja kohteen myymisen.

TAMPERE